

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
σχολή αρχιτεκτόνων μηχανικών

Διάλεξη : Ο παραδοσιακός οικισμός του Πόρου
Σπουδαστής: Χαράλαμπος Ξανθόπουλος Α.Μ 04105625
Επιβλέπων : κος Κώστας Καραδήμας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	σελ. 1
Γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά	σελ. 2
Αρχαιολογία	σελ. 4
Ιστορική αναδρομή	σελ. 5
A. Για τη σύσταση και τη δομή του οικισμού.	σελ. 7
B. Τα κτίσματα	σελ. 9
α. Λαϊκά λιθόκτιστα κτίσματα.	σελ. 9
Αποτύπωση λαϊκής ισόγειας κατοικίας με υπόγειο στην Πούντα.	σελ. 16-22
β. Νεοκλασικίζοντα λαϊκά και τα αρχοντικά.	σελ. 23
γ. Κτίσματα με καθαρά νεοκλασσικά χαρακτηριστικά.	σελ. 25
Τρόποι κατασκευής	σελ. 26
Επιμέρους χαρακτηριστικά μορφολογικά στοιχεία.	σελ. 28
Άλλες κατασκευές	σελ. 30
Τζάκια - Καμινάδες	σελ. 32
Παθολογία κατασκευών.	σελ. 33
Επεμβάσεις	σελ. 34
Ελεύθεροι χώροι	σελ. 35
Ιδιωτικοί ελεύθεροι χώροι: οι αυλές.	σελ. 35
Δημόσιοι ελεύθεροι χώροι: οι δρόμοι	σελ. 36
Τα πλατώματα	σελ. 37
Τρόποι σύνθεσης κτισμάτων και ελεύθερων χώρων για τη δημιουργία συνόλων	σελ. 39
Ο μορφολογικός χαρακτήρας του οικισμού	σελ. 43
Επίλογος	σελ. 44
Βιβλιογραφία	σελ. 45

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φυσικό περιβάλλον ενός τόπου είναι αυτό που τον χαρακτηρίζει, τον διαφοροποιεί και τον ξεχωρίζει.

Η ανθρώπινη επέμβαση στο φυσικό περιβάλλον του τόπου με την δημιουργία όλων εκείνων των στοιχείων που την αποτελούν είναι εκείνη που δίνει τον 'τελικό' χαρακτήρα του τόπου. Αναζητάμε λοιπόν τον αρχιτεκτονικό χαρακτήρα του τόπου με τη διερεύνηση των μορφολογικών και δομικών χαρακτηριστικών, τη σχέση μεταξύ τους και τη σχέση τους με τον τόπο.

Ο οικισμός που δημιουργείται από τον άνθρωπο σε ένα τόπο και χώρο αποτελεί ένα σύνολο από ελεύθερους χώρους και κτίσματα που μαρτυρούν την πορεία των κατοίκων καθώς και τις δράσεις τους μέσα στο χρόνο.

Ο αρχιτεκτονικός χαρακτήρας, λοιπόν, ενός τόπου είναι ο φορέας όλων των ιστορικών, οικονομικών, πολιτιστικών στοιχείων που η ανθρώπινη παρουσία αφήνει σαν αποτύπωμα της σε οτιδήποτε δημιουργεί

Ο Σαρωνικός κόλπος

ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το νησί του Πόρου βρίσκεται στο ΝΔ άκρο του Σαρωνικού Κόλπου σε απόσταση 32 ναυτικών μιλίων από το λιμάνι του Πειραιά. Ανήκει στην επαρχία Τροιζηνίας και είναι πρωτεύουσα αυτής. Έχει έκταση 31,2 τ.χλμ. και 4500 κατοίκους πληθυσμό σήμερα.

Πόρος σημαίνει πέρασμα. Το νησί πήρε το όνομα αυτό από το στενό θαλάσσιο διάυλο ο οποίος είναι πέρασμα για τα πλοία μεταξύ της πόλης του νησιού και της απέναντι Πελοποννησιακής ακτής. Αυτή η λωρίδα της θάλασσας που στο στενότερο σημείο της έχει πλάτος μόνο 300-400 μ, είναι αβαθής προς την Πελοποννησιακή παραλία και ο «πόρος» το πέρασμα των πλοίων γίνεται μόνο πλησίον της καμπυλωτής παραλίας του Πόρου.

Στην πραγματικότητα αυτό που σήμερα αποκαλούμε νησί του Πόρου, είναι δύο ξεχωριστά νησιά, η Σφαιρία και η Καλαυρία που ενώνονται μεταξύ τους με μικρή διώρυγα, στο σημείο που σήμερα ονομάζεται Κανάλι. Σύμφωνα με τον αρχαίο περιηγητή και γεωγράφο Πausανία, η Σφαιρία χωριζόταν από την πευκόφυτη Καλαυρία με θάλασσα η οποία σχημάτιζε πορθμό μεταξύ των δύο αυτών νησιών. Φαίνεται όμως ότι ο χείμαρος που κατέρχεται από τις κορυφές (Βρυσούλα και Άγιο Στάθη), παρέσυρε χώματα, άμμο και χαλίκια και επέχωσε τον πορθμό και ενώνοντας έτσι την Σφαιρία με την Καλαυρία. Στο συμπέρασμα αυτό οδηγεί και η παρατήρηση του εδάφους γύρω από την περιοχή της διώρυγας το οποίο αποτελείται από χώματα και χαλίκια του ποταμού και έχει την ίδια σύσταση με αυτό της Καλαυρίας.

“Πόρος” σημαίνει πέρασμα

Ολόκληρη η Σφαιρία είναι ηφαιστειογενής και προήλθε από την έκρηξη προϊστορικού ηφαιστείου, όπως και το μεγαλύτερο τμήμα της γειτονικής ηφαιστειογενούς χερσονήσου των Μεθάνων. Τα πετρώματα της Σφαιρίας είναι τραχειικά, σε όλη την έκταση του νησιού και η μελέτη τους τόσο στην επιφάνεια όσο και βαθύτερα από αυτή, οδήγησε τους ειδικούς στο συμπέρασμα πως το ηφαίστειο που προκάλεσε την δημιουργία της εξεράγει μέσα στη θάλασσα κι όχι πάνω σε εκεί προυπάρχουσα στεριά. Δεν είναι δυνατόν να καθοριστεί η ηλικία των πετρωμάτων και συνεπώς της νήσου ολόκληρης. Κρίνοντας από τη διαμόρφωση και τη σημερινή σύσταση του εδάφους και συγκρίνοντας τα πετρώματα με αντίστοιχα χρονολογημένα, υπολογίζεται ότι η Σφαιρία έχει ηλικία μεγαλύτερη των δέκα χιλιάδων ετών.

Σε αντίθεση με τη Σφαιρία που συναντούμε μόνο τραχειίτη,- σε όλα τα τριγύρω σε αυτήν μέρη, την Καλαυρία , την απέναντι Πελοποννησιακή στεριά και σε όλα τα γειτονικά μικρά νησιά, συναντούμε μόνο ασβεστόλιθο.

Η Καλαυρία είναι καταπράσινη, με έντονη ορειογραφία, ψηλές βουνοκορφές και μικρές παραλίες. Ακρωτήρια έχει το Μπίστι ή Αχέρδο στο βόρειο άκρο του νησιού , το Καλαύρι στο ανατολικό, το Νέδα στα νοτιοδυτικά και το Ντάνα στα βορειοδυτικά. Τα ψηλότερα βουνά της είναι η Βίγλα ανατολικά (ύψος 378μ.) και ο Προφήτης Ηλίας στο μέσον (ύψος 314μ). Καλλιεργημένα μέρη έχει την κοιλάδα της Φούσας, τη Βαγιονιά, την Κάνταλη, την Αγία Παρασκευή, Σε όλη την υπόλοιπη έκταση της καλύπτεται από πευκώνες που φτάνουν μέχρι τη θάλασσα.

Η Σφαιρία, η Καλαυρία και η απέναντι τους Πελοποννησιακή παραλία, περικλείουν ένα τμήμα του Σαρωνικού κόλπου το οποίο σχηματίζει μεγάλο και απόλυτα προφυλαγμένο λιμάνι με ένα στόμιο στην είσοδο, τον πορθμό, που ονομάζεται Μπογάζι ή Φανάρι του Πόρου και ένα στόμιο στην έξοδο του άλλου πορθμού μεταξύ των θέσεων Σταυρός και Μπούγια. Στο θαλάσσιο αυτό χώρο, περιλαμβάνονται και το επίνειο των Τροιζηνίων , Κελένδρις και το πανάρχαιο λιμάνι της Τροιζήνας ο Πώγων. Το βάθος του μεγάλου αυτού φυσικού λιμένα κυμαίνεται απο 5 έως 20 μέτρα, εκτός από τα αβαθή μέρη που εφάπτονται της Πελοποννησιακής παραλίας. Φαίνεται ότι το αυλάκι βάθους 5 έως 10 μέτρων μπροστά από την παραλία του Πόρου απ'όπου διέρχονται σήμερα τα πλοία, δημιουργήθηκε από κάποια καθίζηση του σημείου εκείνου του πορθμού μεταξύ Σφαιρίας και Πελοποννήσου. Τέτοιες καθιζήσεις και μάλιστα τόσο μικρού βάθους συναντούνται συχνά σε ηφαιστειογενή μέρη.

Η Σφαιρία

Η Καλαυρία

-ΣΦΑΙΡΙΑ – ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

Η Σφαιρία έχει περιφέρεια μήκους σχεδόν δύο μιλίων. Το σχήμα της προκύπτει από μία σχεδόν τριγωνική στην βάση λοφοσειρά, της οποίας και τα τρία σκέλη είναι καμπυλωτά. Η μεγαλύτερη κορυφογραμμή της Σφαιρίας στη θέση Μύλος, έχει μέγιστο ύψος 75 μ. και συνολικό μήκος 1610 μ. Ενώ η μικρότερη (από τον Μύλο ως το Ρολόι), έχει μέγιστο ύψος 35 μ. στο Ρολόι της πόλης και συνολικό μήκος 560 μ.

-ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Σύμφωνα με τον Πausανία, το μικρό νησί κοντά στην Πελοποννησιακή στεριά στο οποίο ήταν τότε δυνατόν να μεταβαίνουν πεζή μέσα από τη θάλασσα, ονομαζόταν Σφαιρία διότι εκεί ήταν τοποθετημένο το μνήμα του Σφάιρου, του αμαξηλάτη του Πέλοπα. Στη Σφαιρία, η κόρη του βασιλιά της Τροιζήνας Πιπθέως, ίδρυσε τον ιερό ναό της Απατουρίας Αθηνάς στο μέρος που συνενυρέθηκε με τον Ποσειδώνα και ονόμασε από τότε την Σφαιρία Ιερά.

Μέχρι σήμερα δεν έχουν εντοπιστεί ίχνη που να μαρτυρούν τη θέση του αρχαίου αυτού ναού, αν και αρκετά στοιχεία (κυρίως αρχιτεκτονικά μέλη αρχαίου ναού που έχουν χρησιμοποιηθεί σε εκκλησίες), επιβεβαιώνουν την ύπαρξή του.

Οι αρχαίοι ναοί του Ποσειδώνα στην Καλαυρία, της Αρτέμιδος στην Άρτιμο και της Απατουρίας Αθηνάς στην Σφαιρία, βρίσκονταν στις κορυφές ορθογωνίου ισοσκελούς τριγώνου, διάταξη που εφάρμοζαν συχνά οι αρχαίοι. Εκτός από αυτόν τον σημαντικό ναό της Απατουρίας Αθηνάς στην Σφαιρία, οι ιστορικές πηγές δεν μαρτυρούν την ύπαρξη αρχαίου οικισμού σε κανένα μέρος της.

-ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Από το 145μ.Χ. μέχρι τα τέλη του 3ου μ.Χ. αιώνα, Τροιζηνία και Καλαυρία ήταν υπό την κατοχή των Ρωμαίων. Ο Στράβων αναφέρει την περιοχή σαν <<ουκ ασμόν>>, οι επιγραφές ως <<λαμπροτάτη>> και <<περισήμον>>, και ο Πausanias που την επισκέφτηκε το 150 μ.Χ. φαίνεται να τη βρήκε σε ακμή. Εξαιτίας της θέσης του ευνοϊκού κλίματος κατοικήθηκε από νωρίς.

Τα χρόνια 395-396 μ.Χ. οι Γότθοι με επικεφαλής τον Άλαρχο, επί αυτοκράτορος Αρκαδίου την λεηλάτησαν ολοσχερώς. Ένας σεισμός που έγινε λίγο αργότερα, ήρθε να ολοκληρώσει την καταστροφή. Τότε πιθανότατα ξεχώρισε η Σφαιρεία από την ακτή του Γαλατά, καταποντίστηκε τμήμα της και σχηματίστηκε ο σημερινός διάυλος. Εκείνα τα χρόνια πήρε το όνομα του ο Πόρος από το πέρασμα.

Οι πρώτοι κάτοικοι που εγκαταστάθηκαν στη Σφαιρεία (πριν από 500 περίπου χρόνια), ήταν Αρβανίτες και κατάγονταν από τη Μακεδονική Ιλλυρία και Ήπειρο.

Η ενετοκρατία στο νησί κράτησε από το 1484 έως το 1715. Ένας δεύτερος εποικισμός έγινε το 1718 όταν παραδόθηκαν και οι υπόλοιπες ενετικές κτήσεις στους Τούρκους. Τότε ο οικισμός επεκτάθηκε σημαντικά.

Διαρκούς της Τουρκοκρατίας οι Ποριώτες ανέπτυξαν το εμπόριο και τη ναυτιλία. Ο Πόρος διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο κατά τη διάρκεια της Επανάστασης γιατί καθώς βρίσκεται πολύ κοντά στην Πελοπόννησο έγινε πέρασμα και τόπος συνάντησης των αγωνιστών. Υπήρξε έδρα της Κυβέρνησης από τις 15 Απριλίου έως τις 16 Ιουνίου του 1827. Τον Οκτώβριο του 1828, έγινε στον Πόρο η σύσκεψη των Τριών Προστάτιδων Δυνάμεων, οι οποίες καθόρισαν τα σύνορα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Σημαντικά γεγονότα διαδραματίζονται το 1830 κατά τη διάρκεια της ισχυρής εμφύλιας διαμάχης ανάμεσα στον Καποδίστρια και τους Υδραίους που είχε σαν κατάληξη την ανατίναξη του ελληνικού στόλου που ήταν αγκυροβολημένος στον όρμο του Πόρου.

**Ο Πόρος και η Τροιζηνία το 1834. Γκραβούρα του Γερμανού αρχαιολόγου – περιηγητή – ζωγράφου Όθωνος Στακκελμπεργκ.
Ο Γαλατάς δεν έχει δημιουργηθεί ακόμα.**

Ο Πόρος το 1911

Η οικονομική κατάσταση της περιοχής λίγο μετά την επανάσταση ήταν τραγική. Παρ'όλα αυτά οι κάτοικοι συνεχώς αναζητούσαν νέους τρόπου βιοπορισμού και ανάπτυξης. Σημαντική βοήθεια στην ανάπτυξη της περιοχής προσέφερε ο Πρώτος Πολεμικός Ναύσταθμος της Ελεύθερης Ελλάδας που εγκαταστάθηκε στο λιμάνι του Πόρου το 1830.

Οι βασικές οικονομικές πηγές όπως είναι φυσικό προέρχονταν από τις αγροτικές καλλιέργειες, την κτηνοτροφία, τη ναυτιλία και την αλιεία.

Μεγάλο ρόλο στην ανάπτυξη της οικονομικής ζωής του Πόρου και ολόκληρης της περιοχής, έπαιξε ιδιαίτερα η ναυτιλία, που υπήρξε κινητήριος μοχλός της από πολύ νωρίς. Η ναυπηγική τέχνη στην περιοχή της Τροιζηνίας ήταν γνωστή από την αρχαιότητα. Το σημερινό Νεώριο του Πόρου, ήταν τόπος φύλαξης και κατασκευής των πλοίων των αρχαίων Τροιζηνίων. Αργότερα ταρσανάδες δημιουργήθηκαν στο χώρο που βρίσκεται σήμερα το Προγυμναστήριο. Όταν εγκαταστάθηκε εκεί ο πολεμικός ναύσταθμος, μεταφέρθηκαν και ιδρύθηκαν νέες εγκαταστάσεις κατασκευής πλοίων, μεγαλύτερης δυναμικότητας στην περιοχή της Πούντας. Λειτουργήσαν πάνω από 150 χρόνια, και προσέφεραν τόσο στην τοπική και ευρύτερη ναυτιλία όσο και στην οικονομική ανάπτυξη του Πόρου.

Πολύ σημαντικό είναι να τονίσουμε ότι στα πλαίσια της ανάπτυξης του νησιού αλλά και από γεωγραφικής άποψης, σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες συνέδεαν και συνδέουν ακόμη τον Πόρο με την περιφέρεια Πειραιώς στην οποία και ανήκει. Το γεγονός αυτό μας βοηθάει να ασκήσει η σχέση με ένα πιο εξελιγμένο αστικό κέντρο, στην ανάπτυξη της ζωής του νησιού αλλά και στη διαμόρφωση του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα.

Ο Πόρος το 1913

Ο Πόρος το 1950

Ο Ναύσταθμος

Τα πλοία της γραμμής

Η παραλία του Πόρου

A. ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ:

Ο οικισμός είναι καθαρά αστικός στο σύνολό του σήμερα. (στο παρελθόν ήταν μικτός, μέρος των κατοίκων ασχολούνταν με καλλιέργειες , με την κτηνοτροφία , την αλιεία και τη ναυτιλία).

Από γεωγραφικής άποψης είναι παραθαλάσσιος αλλά επειδή ακριβώς ολόκληρο το νησί της Σφαιρίας σχηματίζεται από ένα βράχο με μεγάλη κλίση, σε πολλές περιοχές παρουσιάζει έντονα χαρακτηριστικά ορεινού οικισμού σε ό,τι αφορά στην διάταξη των όγκων και των κτισμάτων και το δίκτυο των δρόμων.

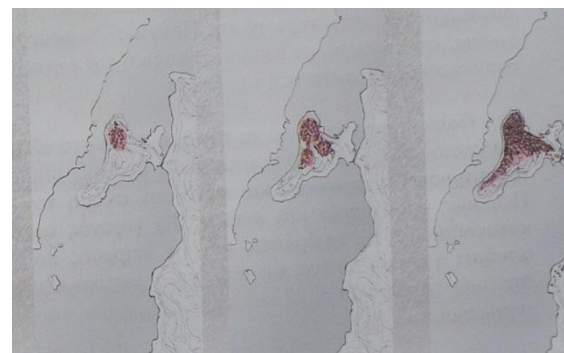
Αυτή ακριβώς η ιδιαιτερότητα όπως θα δούμε και στην επιμέρους ανάλυση, δημιουργεί και μια διαφοροποίηση βασικών χαρακτηριστικών διάταξης που μας δίνει τη δυνατότητα να κάνουμε ένα διαχωρισμό της περιοχής της παραλίας από τον υπόλοιπο οικισμό.

Ο αρχικός οικισμός ήταν συγκεντρωμένος στο κέντρο του πρώτου λόφου της Σφαιρίας, στην περιοχή που σήμερα ονομάζεται Καστέλι και αποτελεί το αρχαιότερο κομμάτι του. Πήρε το όνομά του από το πρόχειρο φρούριο που έχτισαν οι πρώτοι κάτοικοι του νησιού στο σημείο αυτό. Η θέση αυτή επιλέχθηκε γιατί ήταν φυσικά προφυλαγμένη και σε απόσταση από τη θάλασσα ώστε να προσφέρει ασφάλεια από τους πειρατές. Η επέκταση του αρχικού οικισμού δημιούργησε σιγά-σιγά τις συνοικίες του παλαιού Μύλου και της Πρηνέας. Μετά την ελληνική επανάσταση κατοικήθηκε η παραλία από την Πούντα έως την περιοχή του Προγυμναστηρίου.

Σήμερα ο οικισμός διαχωρίζεται σε τρεις βασικές γειτονιές – πολεοδομικές ενότητες, των οποίων τα όρια δεν είναι ξεκάθαρα.

Η πρώτη , το Καστέλι , περιλαμβάνει το κέντρο του οικισμού και καταλαμβάνει όλη την έκταση του πρώτου λόφου της Σφαιρίας στην κορυφή του οποίου δεσπόζει το Ρολόι. Δυτικά οριοθετείται από τη γραμμή της παραλίας όπου βρίσκεται το λιμάνι, ανατολικά φτάνει μέχρι τα όρια του οικισμού. Το σημαντικότερο κτίσμα (που αποτελεί σημείο αναφοράς της γειτονιάς αυτής) είναι η Μητρόπολη με την πλατεία της που βρίσκονται στο κέντρο της όπως φυσικά και το Ρολόι που αποτελεί τοπόσημο ολόκληρου του οικισμού.

Οι φάσεις ανάπτυξης του οικισμού

1^η φάση: Ο αρχικός οικισμός στο Καστέλι

2^η φάση: Δημιουργούνται συνοικίες της Πρηνέας και του Παλαιού Μύλου

3^η φάση: Κατοικείται η παραλία

Η δεύτερη πολεοδομική ενότητα που είναι και η μεγαλύτερη σε έκταση είναι αυτή της Πρηνέας. Ορίζεται νότια από τα σύνορα με το Καστέλι, δυτικά από τον παραλιακό δρόμο. Ιδιαίτερης σημασίας και γι'αυτή τη γειτονιά είναι ο ναός του Αγίου Κωνσταντίνου, περίπου στο κέντρο της. Στη γραμμή της παραλίας ξεχωρίζει το κτίριο του Πρώτου Δημοτικού Σχολείου του Πόρου καθώς και κάποια επιβλητικά νεοκλασικά κτίσματα της τελευταίας περιόδου (3^η φάση ανάπτυξης του οικισμού – κατοίκηση της παραλίας), προς το βόρειοδυτικό άκρο του οικισμού.

Τέλος, στο νοτιοανατολικό τμήμα του Πόρου, βρίσκεται η συνοικία της Πούντας που οριοθετείται νότια από τον παραλιακό δρόμο, δυτικά περίπου από τον άξονα του Ι.Ναού του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου και βορειοανατολικά από την ελεύθερη οικιστική ανάπτυξη έως τα όρια του οικισμού.

Σημαντικά επίσης σημεία αναφοράς στο μέτωπο της παραλία είναι τα νεοκλασικά κτίρια του Δημαρχείου και του Αρχαιολογικού Μουσείου.

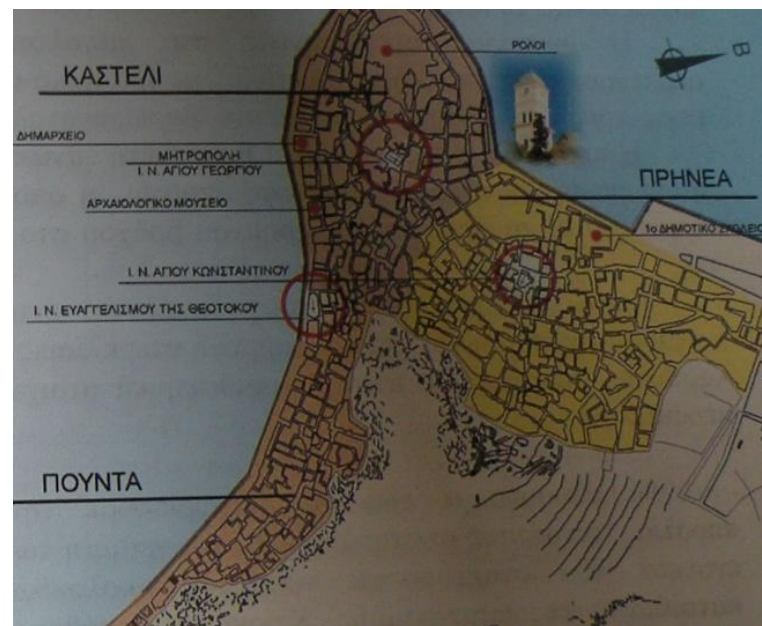
Το κεντρικό και παλιότερο μέρος του οικισμού, το Καστέλι, έχει διάταξη φρουριακή, σε ομόκεντρους κύκλους, που σε κάποια σημεία γίνεται πολύπλοκη (εκεί που συναντούνται οι διαφορετικές κλίσεις του εδάφους). Κοντά στον πυρήνα της βρίσκεται η πλατεία της Μητροπόλεως και επεκτείνεται σταδιακά προς όλες τις κατευθύνσεις καλύπτοντας το λόφο.

Η συνοικία της Πρηνέας στο μεγαλύτερο κομμάτι της αναπτύσσεται σε επάλληλες καμπύλες, με γραμμικό τρόπο πάνω σε τρεις κεντρικούς άξονες και ακανόνιστα στο βορειοανατολικό της τμήμα.

Η περιοχή της Πούντας έχει βαθμιδωτή ανάπτυξη, σε συμφωνία πάντα με την κατεύθυνση των υψομετρικών, η οποία ατονεί ελάχιστα πλησιάζοντας τα όρια του απόκρημνου βράχου στο ηψυλότερο τμήμα της.

Κοινό χαρακτηριστικό τους: απόλυτη ένταξη στο φυσικό περιβάλλον, συμφωνία και προσαρμογή στις κλίσεις και τις υψομετρικές καμπύλες. Αποτέλεσμα: έντονα αμφιθεατρικά στοιχεία, αρμονία με το περιβάλλον.

Θα μπορούσαμε εδώ να διαχωρίσουμε την περίπτωση της παραλίας, εννοώντας αυστηρά την πρώτη γραμμή των κτιρίων σαν μια ενότητα που αναπτύσσεται γραμμικά ακολουθώντας πιστά την κατεύθυνση της ακτογραμμής. Κτίρια σε παράθεση σφιχτά ενωμένα μεταξύ τους.

B. ΤΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ

Η αρχιτεκτονική δημιουργία στον οικισμό του Πόρου θα μπορούσε να διαχωριστεί σε 5 βασικές περιόδους

- Στην 1^η περίοδο από το 1800 όπου χαρακτηρίζεται από απλά λαϊκά λιθόκτιστα κτίσματα.
- Στη 2^η από το 1800-1830 μεγαλώνει ο όγκος και το ύψος των κτισμάτων.
- Η 3^η (1830-1850) χαρακτηρίζεται από μία τάση για συμμετρία.
- Στην 4^η, από το 1850-1880 εμφανίζεται ο νεοκλασικισμός στον οικισμό.
- Την 5^η και τελευταία περίοδο (1850 – 1920) έχουμε στοιχεία καθαρού νεοκλασικισμού.

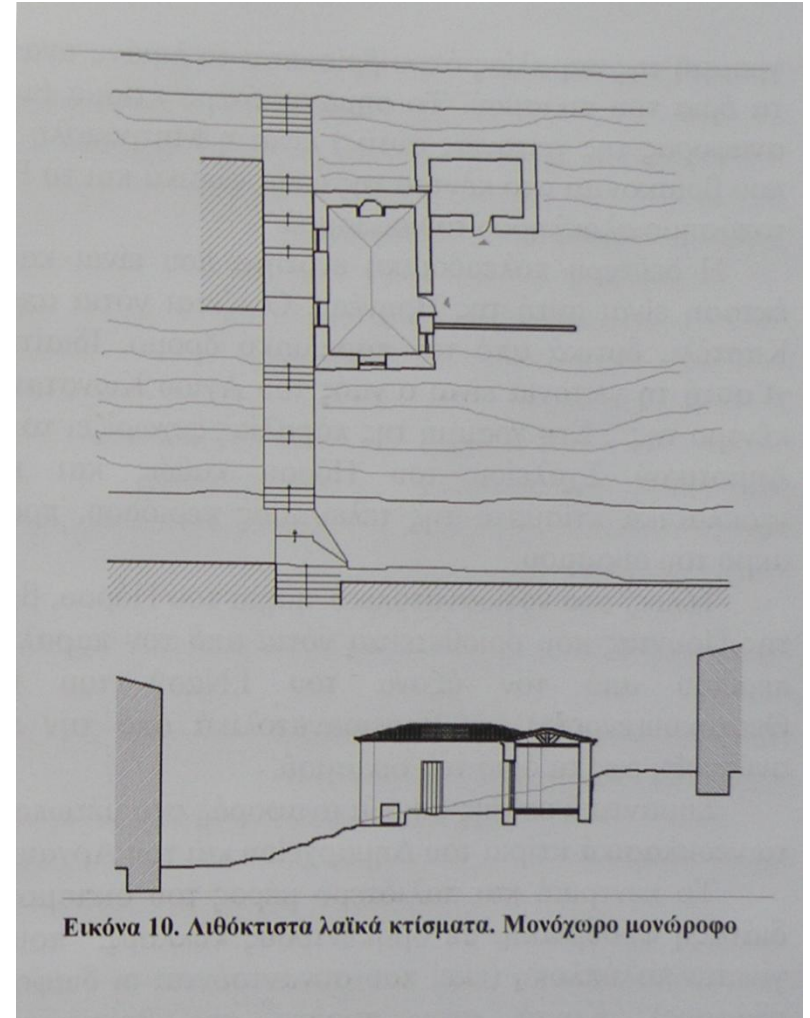
Κατά τη μελέτη του οικισμού διαπιστώσαμε την εμφάνιση των παρακάτω **τριών** ομάδων κτισμάτων και στις τρεις πολεοδομικές Ενότητες, με διαφορετική αναλογία σε καθεμία.

α. Λαϊκά λιθόκτιστα κτίσματα, με κεραμοσκεπή και εξωτερικές σκάλες.

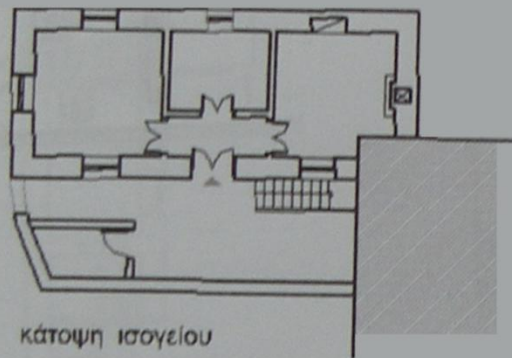
Σ'αυτά ανήκουν κτίσματα μικρών κατόψεων επιμήκους ορθογωνικού σχήματος προσαρμοσμένων στο έντονο ανάγλυφο του εδάφους. Στην πιο απλή τους περίπτωση είναι μονώροφα, μονόχωρα και παρουσιάζουν μια εντελώς λιτή, κλειστή μορφή.

Η διάταξη τους στο χώρο εξαρτάται από την ανάγκη προσαρμογής στο φυσικό ανάγλυφο και την περιορισμένη έκταση του οικοπέδου. Στις περιπτώσεις που η στενή τους όψη είναι επί του δρόμου, έχουν μεγάλο βάθος και σχηματίζουν δύο ορόφους στην πρόσοψη και έναν στο πίσω τμήμα. Ο τύπος αυτός είναι των στενομέτωπων κτισμάτων. Όταν η μεγάλη πλευρά είναι παράλληλη στον δρόμο, η διάταξη της όψης του κτιρίου είναι μεγαλύτερη από το βάθος του. Είναι τα πλατυμέτωπα κτίσματα.

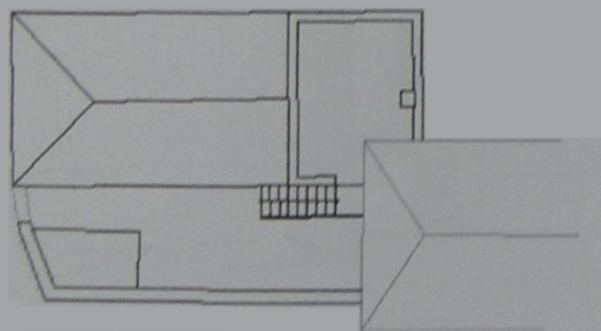
Οι δύο αυτοί τύποι κτιρίων σε ελάχιστες περιπτώσεις, στα επιπλέον σημεία του οικισμού στην πρόσοψη και την πίσω όψη τους, έχουν το ίδιο ύψος.

Εικόνα 10. Λιθόκτιστα λαϊκά κτίσματα. Μονόχωρο μονώροφο

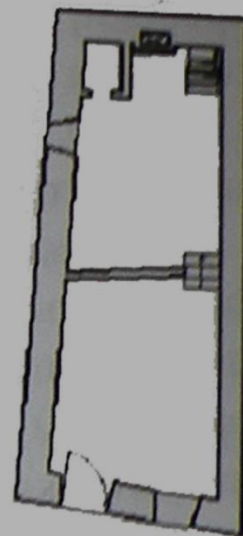

κάτοψη ισογείου

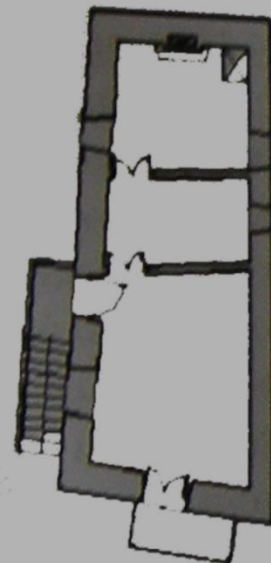

κάτοψη δώματος

Εικόνα 15. Λιθόκτιστα λαϊκά κτίσματα. Πλατυμέτωπο τρίχωρο

κάτοψη ισογείου

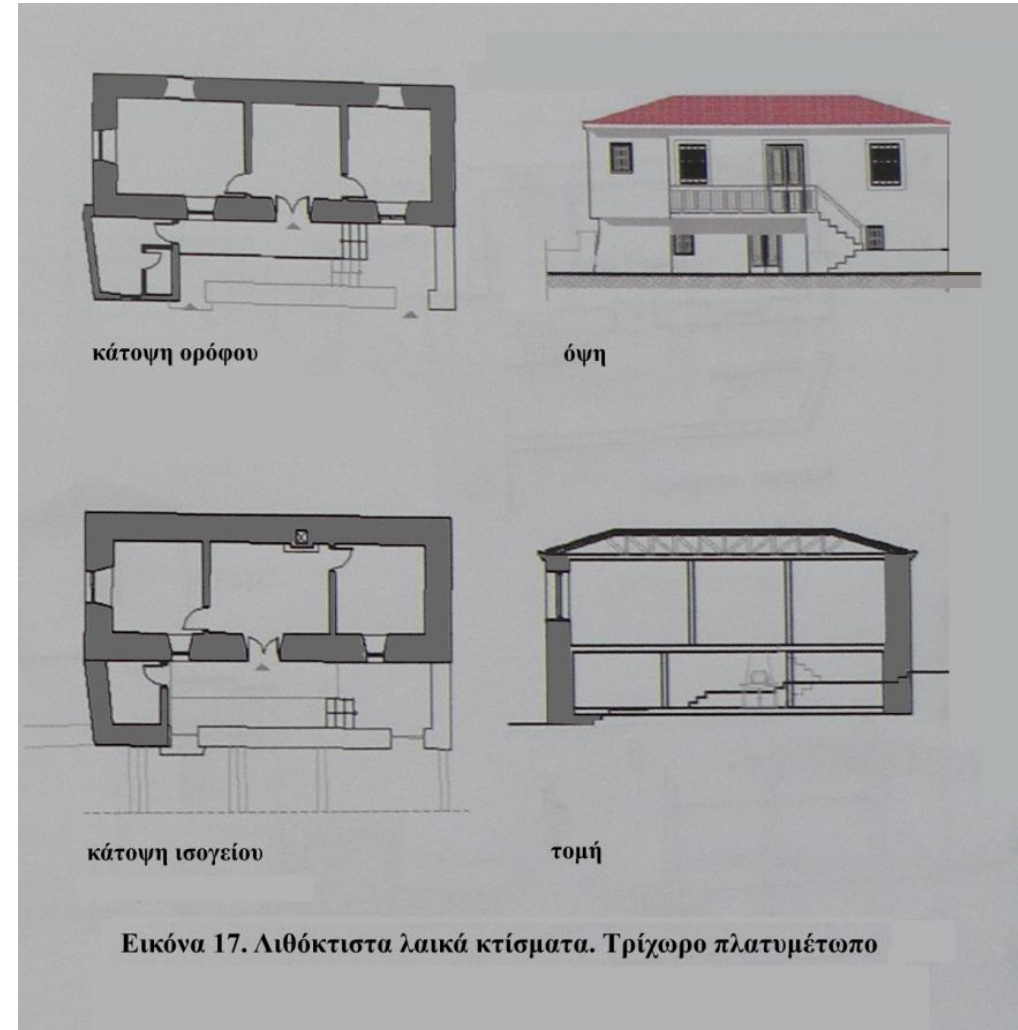
κάτοψη ορόφου

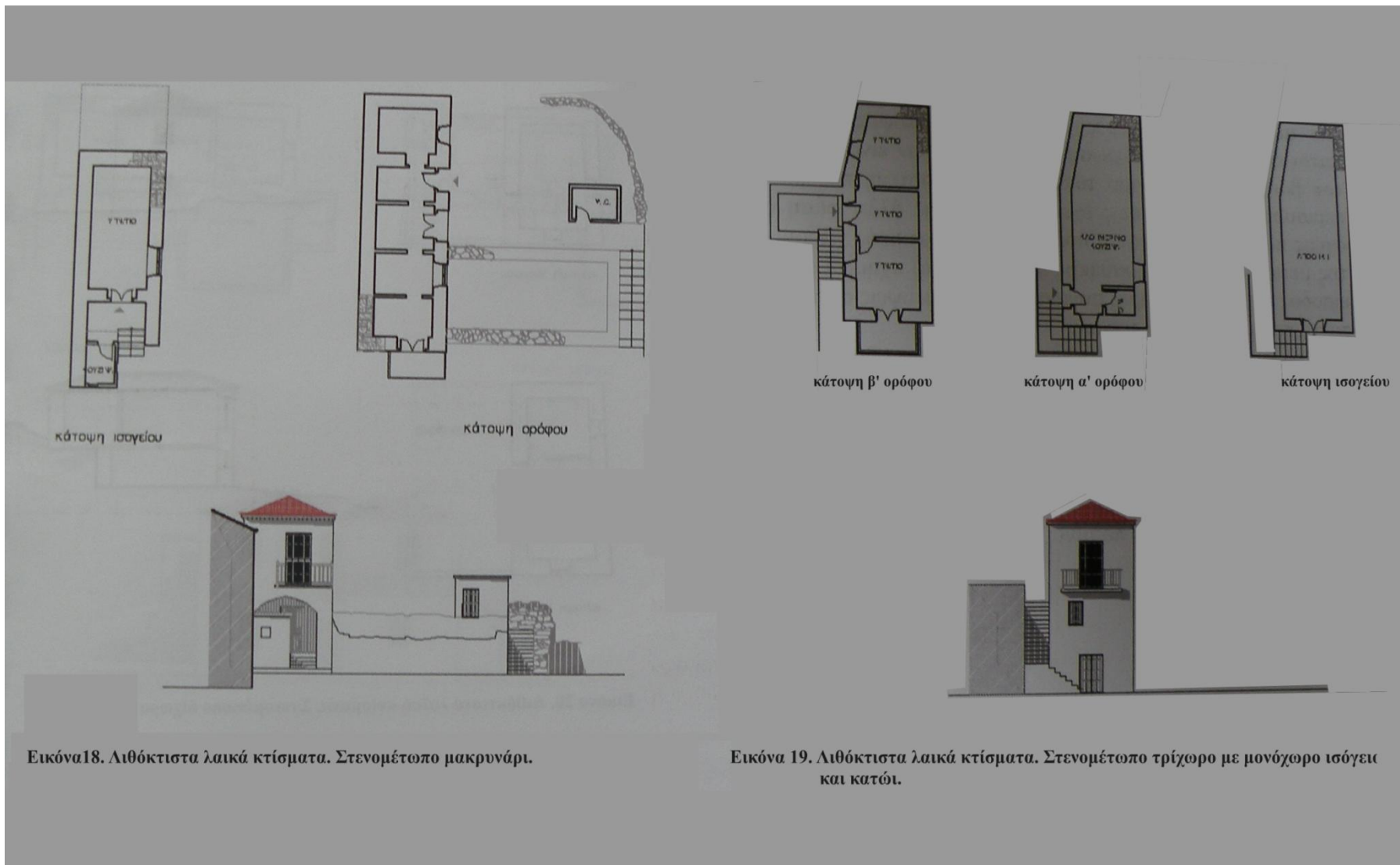
Εικόνα 16. Λιθόκτιστα λαϊκά κτίσματα. Στενομέτωπο τρίχωρο με δίχωρο κατώι

Επειδή η λειτουργική τους συγκρότηση οφείλεται πάντα στην ικανοποίηση των ίδιων βασικών αναγκών, τα χαρακτηριστικά τους δεν αλλάζουν ως προς τη γενική διάρθρωση αν και επηρεάζονται από το μέγεθος της κάτοψης και από το αν ανήκει ολόκληρο το κτίσμα στον ίδιο ιδιοκτήτη ή σε διαφορετικούς ανά επίπεδο.

Τα πολύ μικρά κτίσματα της πρώτης ομάδας τύπων με τις παραλλαγές τους όπως είναι φυσικό λόγω μεγέθους, κατοικούνται από μια οικογένεια και οι λειτουργίες τους διαχωρίζονται ανά επίπεδο. Οι διαθέσιμοι χώροι είναι μικροί, σχεδιασμένοι να καλύπτουν οριακά τις ανάγκες των κατοίκων. Το ισόγειο που έχει πολύ χαμηλό ύψος (1.80 – 2.30), είναι μονόχωρο ή δίχωρο και εξυπηρετεί τις καθημερινές ανάγκες της οικογένειας, κουζίνα, καθιστικό, πολλές φορές και ύπνο μαζί. Το λουτρό στεγάζεται συνήθως σε ένα παράκτισμα της αυλής. Η κάτοψη του ορόφου χωρίζεται σε δύο ή τρία υπνοδωμάτια που επικοινωνούν μεταξύ τους χωρίς την παρεμβολή διαδρόμων για οικονομία χώρου.

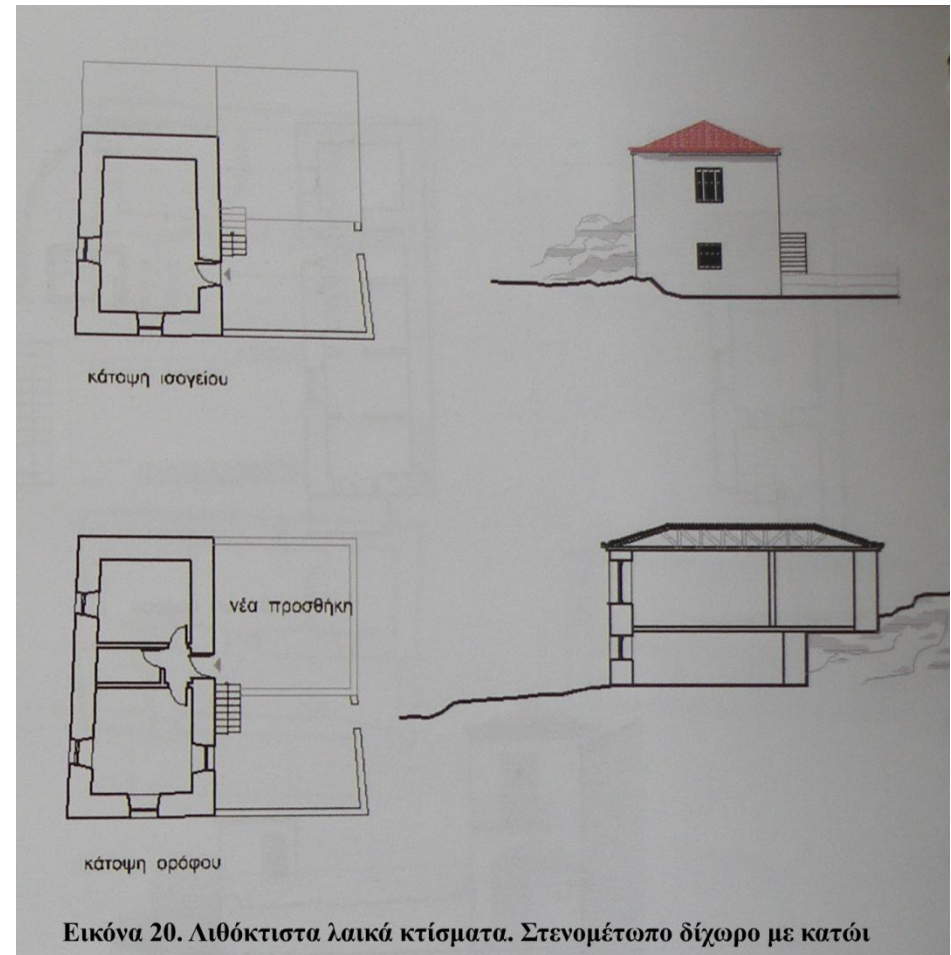
Εικόνα 17. Λιθόκτιστα λαϊκά κτίσματα. Τρίχωρο πλατυμέτωπο

Εικόνα 18. Λιθόκτιστα λαϊκά κτίσματα. Στενομέτωπο μακρυνάρι.

Εικόνα 19. Λιθόκτιστα λαϊκά κτίσματα. Στενομέτωπο τρίχωρο με μονόχωρο ισόγειο και κατώι.

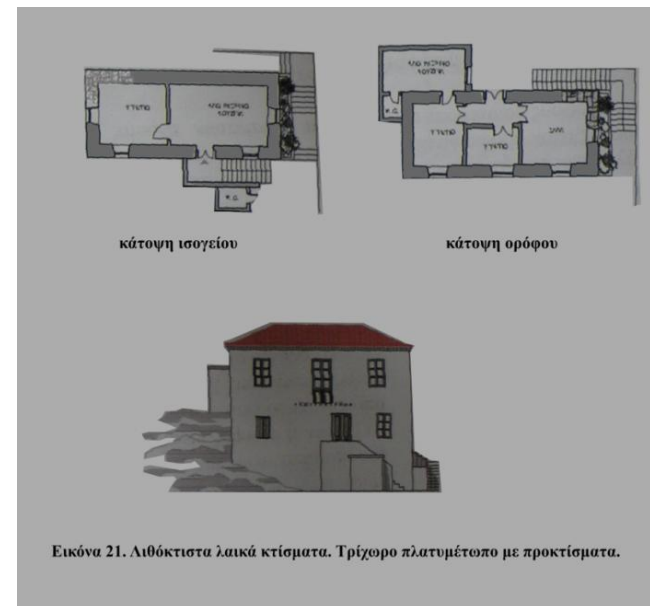
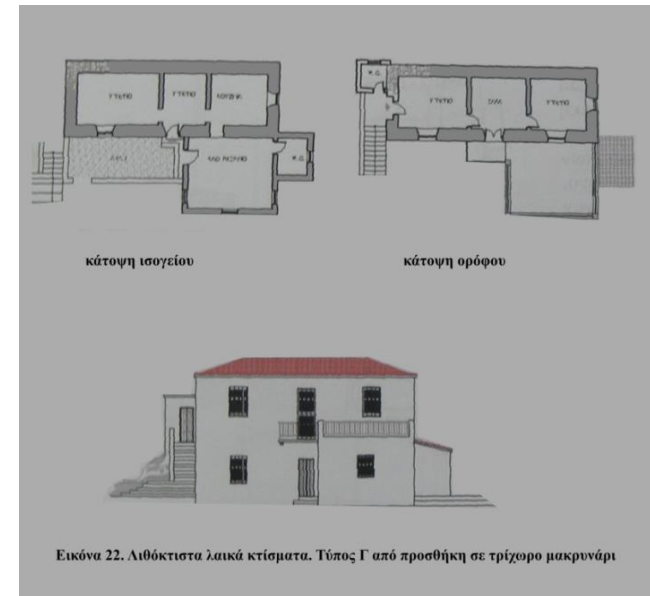
Στις περιπτώσεις που για κάποιον λόγο όλες η λειτουργίες πρέπει να μοιραστούν σε έναν όροφο, (π.χ. τα κατώγια χρησιμοποιούνται μόνο για αποθήκευση , μοιράστηκαν στην πορεία οι όροφοι ανάμεσα σε συγγενείς), ή συνήθης διάταξη που έχουμε είναι η είσοδος να οδηγεί στο μεγαλύτερο από τα δωμάτια που έχει μικτή λειτουργία και εκατέρωθεν ή σε συνέχεια με αυτό βρίσκονται δύο υποδωμάτια. Η κουζίνα και το λουτρό μεταφέρονται συνήθως σε προσκτίσματα της αυλής που είναι κολλημένα στον κυρίως όγκο του κτιρίου.

Όταν στον αρχικό ορθογώνιο πυρήνα προστίθεται ένας όγκος, σε μια από τις δύο πλευρές προκύπτουν κατόψεις σχήματος Γ. Στις κατόψεις αυτές, η διάρθρωση των λειτουργιών είναι παρόμοια με αυτή του βασικού ορθογώνιου τύπου στη μακρόστενη πλευρά του Γ. Στις περισσότερες περιπτώσεις έχει προστεθεί σε άλλη χρονική φάση ο υπόλοιπος όγκος που στεγάζει έναν ή δύο συμπληρωματικούς χώρους. Ενδεικτικό της μεταγενέστερης προσθήκης που έδωσε το σχήμα Γ είναι η δεύτερη είσοδος που πολλές φορές συναντάμε στις κατόψεις αυτές.

Το έντονο ανάγλυφο και η σκληρότητα του βράχου σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες ανάγκες των κατοίκων που πρέπει να στεγασθούν, έχει σαν αποτέλεσμα, σε πολλές περιπτώσεις, την κατασκευή κατοικιών στις οποίες η κάτοψη του ορόφου δεν ακολουθεί αυτή του ισογείου.

Η είσοδος τις περισσότερες φορές γίνεται από το πλάι. Η έντονη κλίση του εδάφους επιτρέπει την πρόσβαση από το δρόμο σε όλους τους ορόφους. Οι εξωτερικές πέτρινες σκάλες είναι απαραίτητες σε όλες τις περιπτώσεις.

ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΙΣΟΓΕΙΑΣ ΛΑΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΜΕ ΥΠΟΓΕΙΟ

Πρόκειται για **ισόγειο παλαιά πετρόκτιστη** οικία με τετράριχτη κεραμοσκεπή και υπόγειο, κτισμένη προ του **1940** σε οικοπέδο που βρίσκεται στην θέση “ΠΟΥΝΤΑ” εντός του εγκεκριμένου σχεδίου πόλης του Δήμου Πόρου Τροιζήνας Αττικής (τομέας II) και στο υπ’ αριθμό σαράντα δυο (42) Οικοδομικό Τετράγωνο (**Ο.Τ.42**).

Αποτελείται από **Υπόγειο** αποθήκη εμβαδού **57,00 τ.μ.** πού δεν προσμετρά στο συντελεστή δόμησης, **Ισόγειο** εμβαδού ομοίως **57,00 τ.μ.** και παρακείμενο εξωτερικό χώρο υγιεινής, επιφανείας **2.50 τ.μ.**, έχει **υπόλοιπο δόμησης 78,50 τ.μ**

Το **επικλινές βραχώδες έδαφος**, η θέση του οικοπέδου, **οι οικοδομικές παραδοσιακές μέθοδοι** της εποχής του μεσοπολέμου στο νησί του Πόρου οι οικονομικές συνθήκες και ανάγκες του πρώτου ιδιοκτήτη έχουν καθορίσει τον απλό **λαϊκού τύπου κατοικίας** . (Φωτ.1)

Η απλή **λαϊκού τύπου εγκαταλελειμμένη** ισόγειος κατοικία, με αυλή και υπόγειο σε **στενόμακρη ορθογωνική κάτοψη** κτισμένη με λιτά άλλα αντιπροσωπευτικά στοιχεία της τοπικής λαϊκής αρχιτεκτονικής του Πόρου, θεμελιωμένη στα βράχια, (κατέβηκαν τόσο όσο να συναντήσουν στερεό έδαφος όπως ήταν η τότε οικοδομική παράδοση).

Οι κύριοι τοίχοι του σπιτιού είναι κτισμένοι με αργολιθοδομή και ασβεστοκονίαμα από ντόπια γκριζόμαυροκοκκίνη ποριότικη πέτρα, (παρόμοια με τα βράχια που περιβάλλεται), σοβαντισμένοι και ασβεστωμένοι εσωτερικά και εξωτερικά.

Τα ανοίγματα των όψεων (πόρτες και παράθυρα) σε διαφορετικές διαστάσεις είναι **ξύλινα** λαϊκού τύπου και **διαφορετικά** σε κάθε όψη (δίφυλλα γαλλικού σανιδωτού τύπου στη κύρια βόρεια όψη, τετράφυλλα γαλλικού τύπου με γρίλιες στη νότια όψη, και δίφυλλα καρφωτού τύπου στις άλλες όψεις) είναι βαμμένα με λαδομπογιές χρώματος μπλε-πράσινου που έχουν ξεθωριάσει .

ΙΣΟΓΕΙΟ

Η πρόσβαση της κατοικίας γίνεται από την αυλή απομονωμένη από τους δρόμους με υψηλό μαντρότοιχο από λιθοδομή σοβαντισμένη και ασβεστωμένη.

Η μεταλλική αυλόθυρα,μεσοπολεμικού σχεδίου, βρίσκεται στη βορειοδυτική πλευρά του μαντρότοιχου στη κλιμακωτή στενή δημοτική οδό, οδηγεί με σκαλοπάτια στην είσοδο του σπιτιού.

Η όψεις του σπιτιού είναι επιχρισμένες με χοντροπετακτούς σοβάδες βαμμένες σε απόχρωση ώχρας κίτρινης και γκρι τσιμεντοκονία στη βάση ύψους ενός μέτρου.

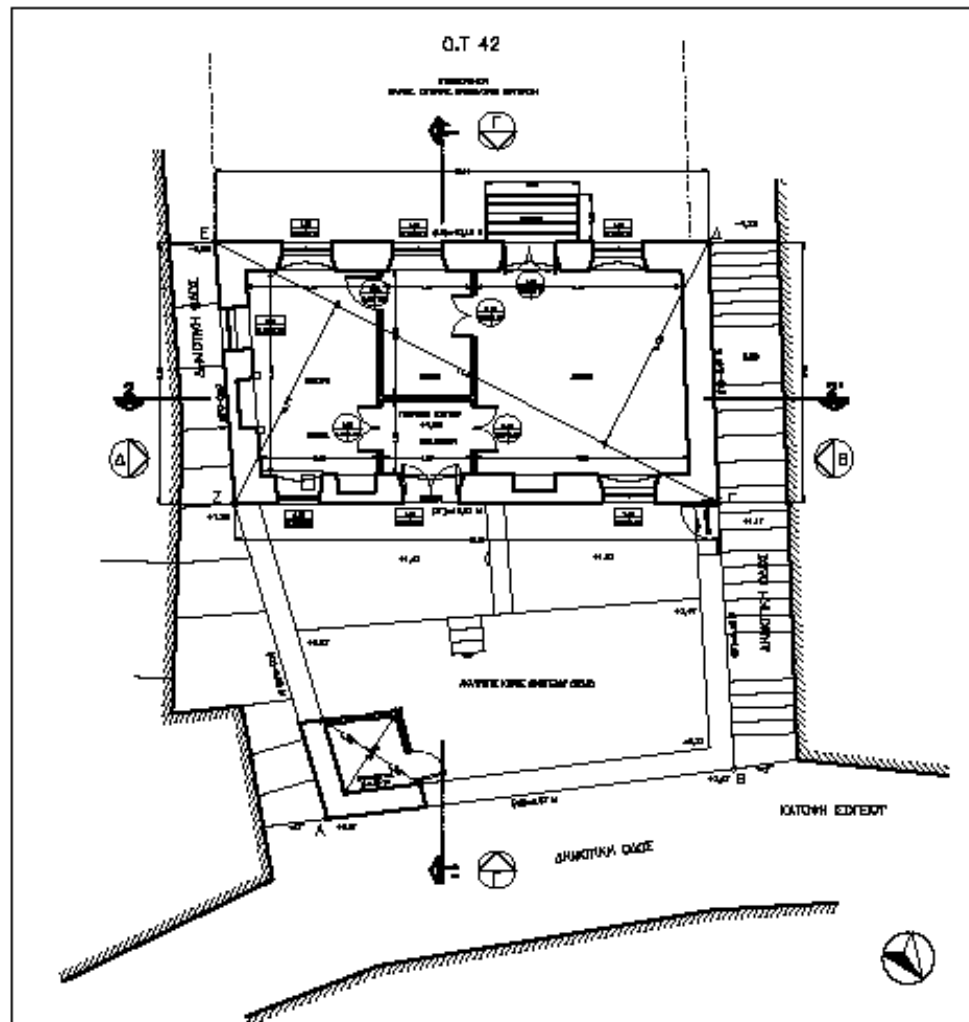
Η εξώθυρα, ξύλινη με φεγγίτη και στέγαστρο από λαμαρίνα, οδηγεί στο εσωτερικό του σπιτιού χωρισμένο σε τέσσερις χώρους , τον αντρέ-χώλλ, το σαλομαγειρείο, το δωμάτιο με μικρό εξώστη και το δωματιάκι.

Εδώ η λιθοδομή έχει πάχος 60εκ. και είναι επιχρισμένη μέσα έξω.

Οι εσωτερικοί διαχωριστικοί σαθροί τοίχοι είναι κατασκευασμένοι από ελαφρά ξυλεια (μπαγδατί) και ασβεστοκονίαμα.

Κάτω από την ξύλινη στέγη η οροφή είναι από σανίδωμα στερεωμένο στα δοκάρια, με αρμοκάλυπτρα και βαμμένη με λαδομπογιά.

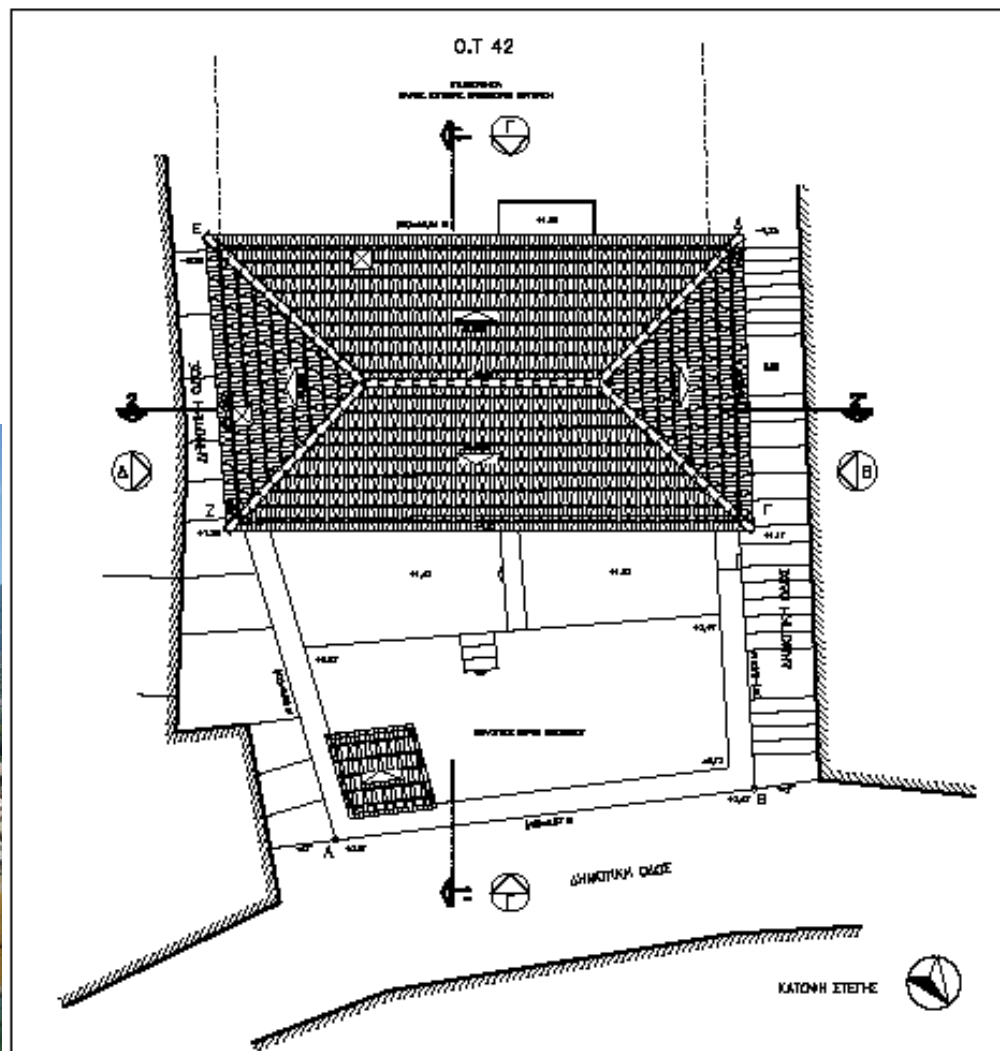
Τα ξύλινα εσωτερικά κουφώματα –τζαμιλίκια, διαφορετικού τύπου σε κάθε χώρο, καθώς επίσης και τα εντοιχισμένα ταμπλαδωτά ντουλάπια είναι βαμμένα με μπεζ λαδομπογιές.

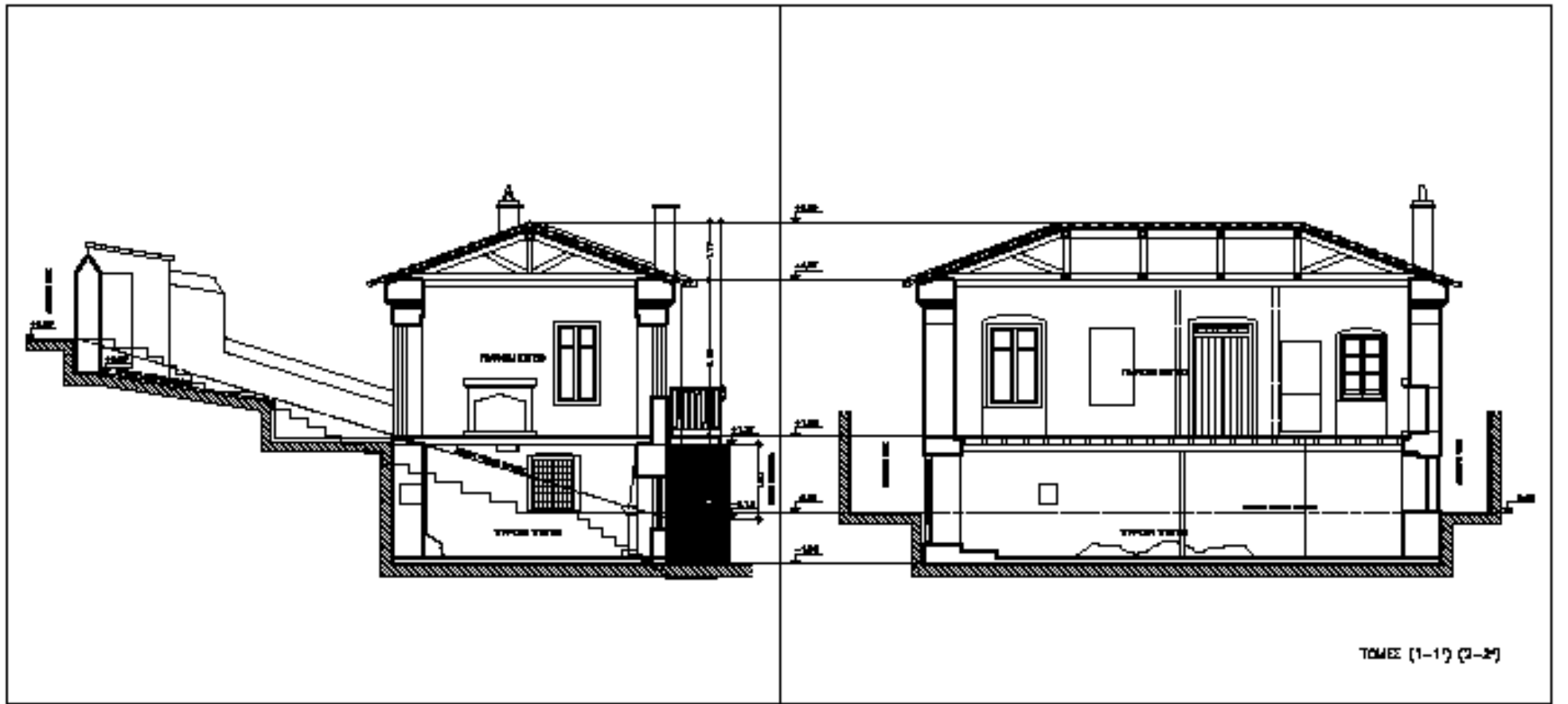

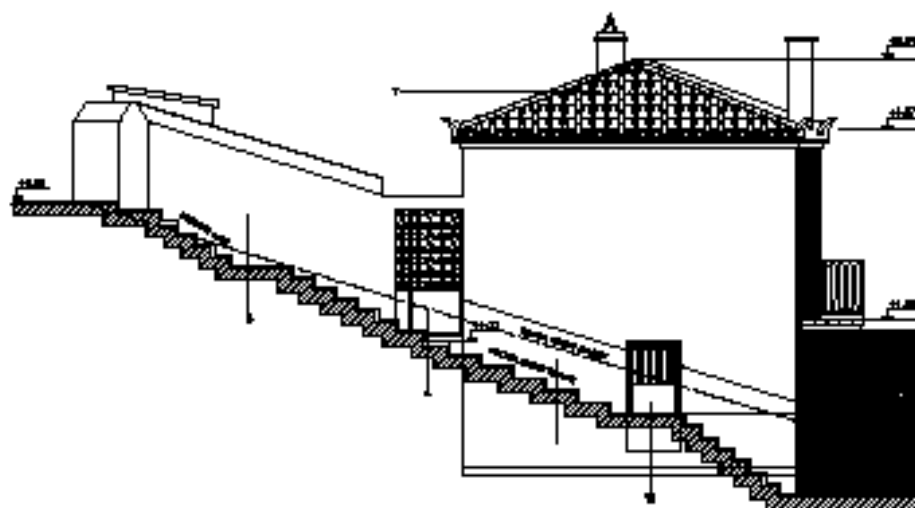
ΣΤΕΓΗ

Η ξύλινη τετράριχτη στέγη επικαλύπτεται με αυλακωτά (παραδοσιακά Βυζαντινά) κεραμίδια παλαιά με πατίνα και νέα κόκκινα.

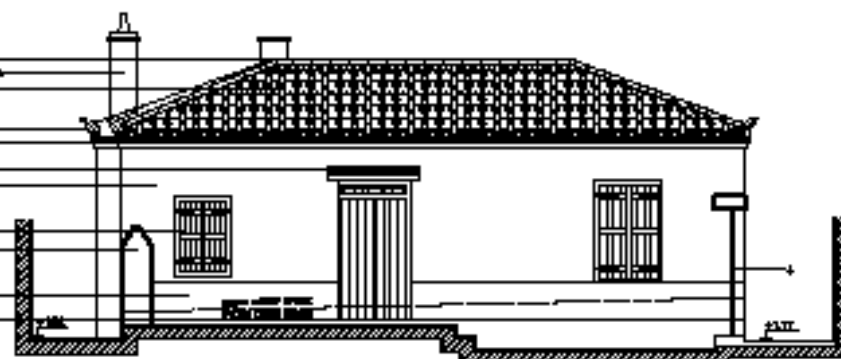
Εδράζει σε τοίχο που έχει στέψη με κλιμακωτές εκφορικές στρώσεις από τούβλα παλαιού τύπου.

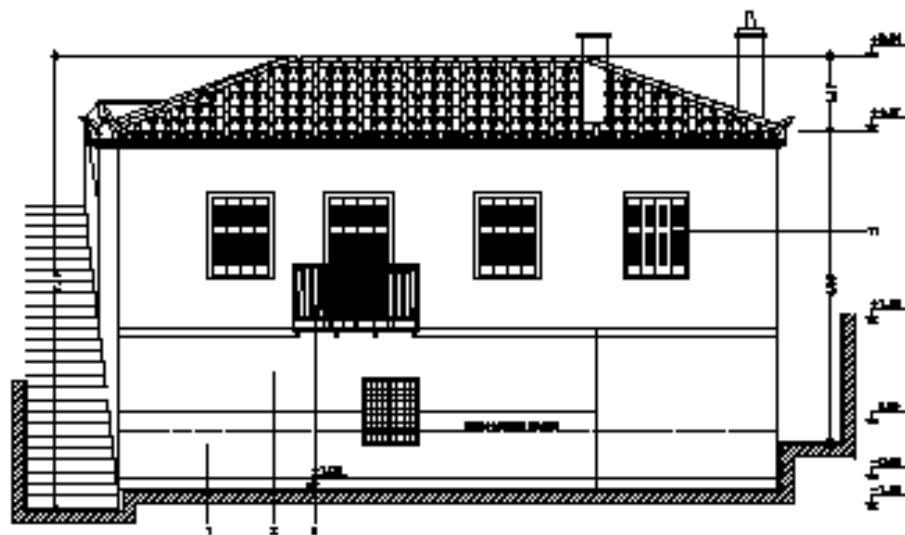

ΟΜΗ (Α) ΑΤΤΙΚΗ

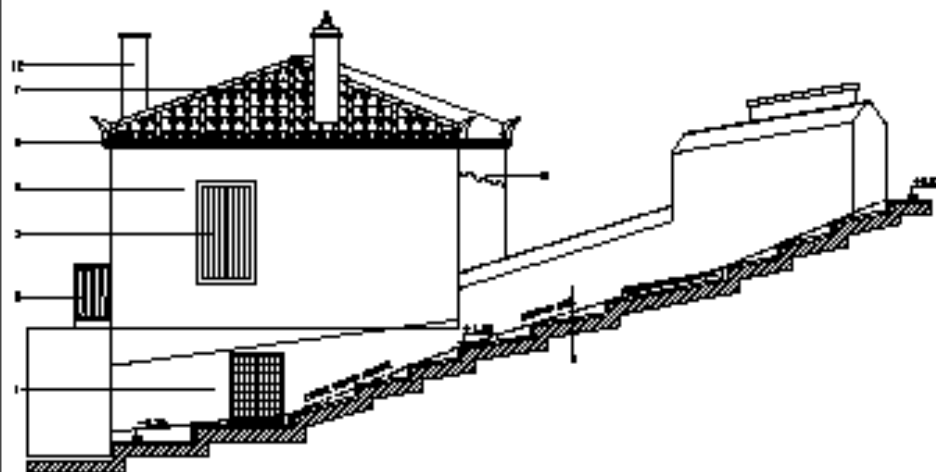

ΟΜΗ (Β) ΒΟΡΕΙΑ

1. ΤΕΡΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΣΤΥΛΩΝ
2. ΠΑΡΑΒΛΗ ΣΕ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ ΟΙΚΟΔΟΜΑ ΚΥΒΙΚΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΒΟΛΩΝ
3. ΚΟΛΩΝΙΑΣ ΣΤΗΛΑ ΣΠΗΛΙΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΟΙΒΑΚΕΣ ΜΑΡΜΑΡΟΥ - ΣΠΗΛΙΝΟ
4. ΠΟΡΤΕΡΑ ΣΕΚΑΝΑΡΙ
5. ΛΑΒΗΝΤΕΡΙΑΚΑ ΤΕΡΜΑΤΙΣΜΑΤΑ ΠΟΡΤΕΡΑΚΩΝ
6. ΤΟΙΧΟΣ ΜΕ ΣΠΗΛΙΝΟΥΣ ΚΑΜΑΡΩΤΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΣΤΥΛΩΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
7. ΤΟΙΧΟΣ ΜΕ ΣΠΗΛΙΝΟΥΣ (ΣΕΚΑΝΑΡΙ) ΣΠΗΛΙΝΟΥ
8. ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΠΗΛΙΝΟΥ
9. ΣΠΗΛΙΝΟΙ ΣΤΥΛΩΝ
10. ΚΑΜΑΡΩΤΕΣ ΣΠΗΛΙΝΟΥ ΜΕ ΠΥΛΩΝΑ
11. ΚΑΜΑΡΩΤΕΣ ΟΙΚΟΔΟΜΕΣ ΑΛΤΙΜΕΣ ΣΕ ΣΤΥΛΩΝΑ ΚΟΛΩΝΙΑΣ

ΔWH (Γ) ΝΟΤΙΑ

ΔWH (Δ) ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ

1. ΤΟΜΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΟΡΟΦΗΣ ΓΥΡ
2. ΑΝΩΜΟΝΗ ΜΕ ΒΕΛΤΥΧΗ ΣΥΜΦΩΝΗ ΟΡΟΦΗΣ ΔΕΦΤΗΣ ΔΕΦΤΗΣ
3. ΟΡΟΦΗΣ ΤΟΥΣ ΚΑΤΩΤΕΡΩΣ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΟΡΟΦΩΝ ΣΥΣΤΕΜΑΤΟΣ - ΣΥΣΤΗΜΑ
4. ΑΝΩΜΟΝΗ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ
5. ΔΥΣΦΩΝΗ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ
6. ΟΡΟΦΗ ΜΕ ΚΑΜΑΡΙΝΗ ΟΡΟΦΗΣ ΟΡΟΦΗΣ ΑΠΟ ΤΥΠΩΝ ΛΑΧΥΝ ΤΥΠΩΝ
7. ΟΡΟΦΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ ΟΡΟΦΗΣ
8. ΟΡΟΦΗΣ ΑΝΩΜΟΝΗΣ
9. ΟΡΟΦΗΣ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ
10. ΟΡΟΦΗΣ ΤΟΥΣ ΜΕ ΑΝΤΥΧΗ
11. ΟΡΟΦΗΣ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ
12. ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ ΜΕΤΑΦΡΩΣΗΣ

β. Στις περιπτώσεις που έχουμε κτίσματα με λίγο μεγαλύτερες κατόψεις από τα προηγούμενα , μεγαλύτερο ύψος (διώροφα ή τριώροφα) και μια τάση προς τη συμμετρία, αναφερόμαστε συνήθως στα νεοκλασσικίζοντα λαϊκά και τα αρχοντικά. Τα κτίσματα αυτά δίνουν σε ορισμένες περιπτώσεις και κατόψεις πιο τετραγωνισμένου σχήματος - στα επίπεδα σημεία του οικισμού – και εμφανίζονται από τη δεύτερη χρονολογική περίοδο κι έπειτα.

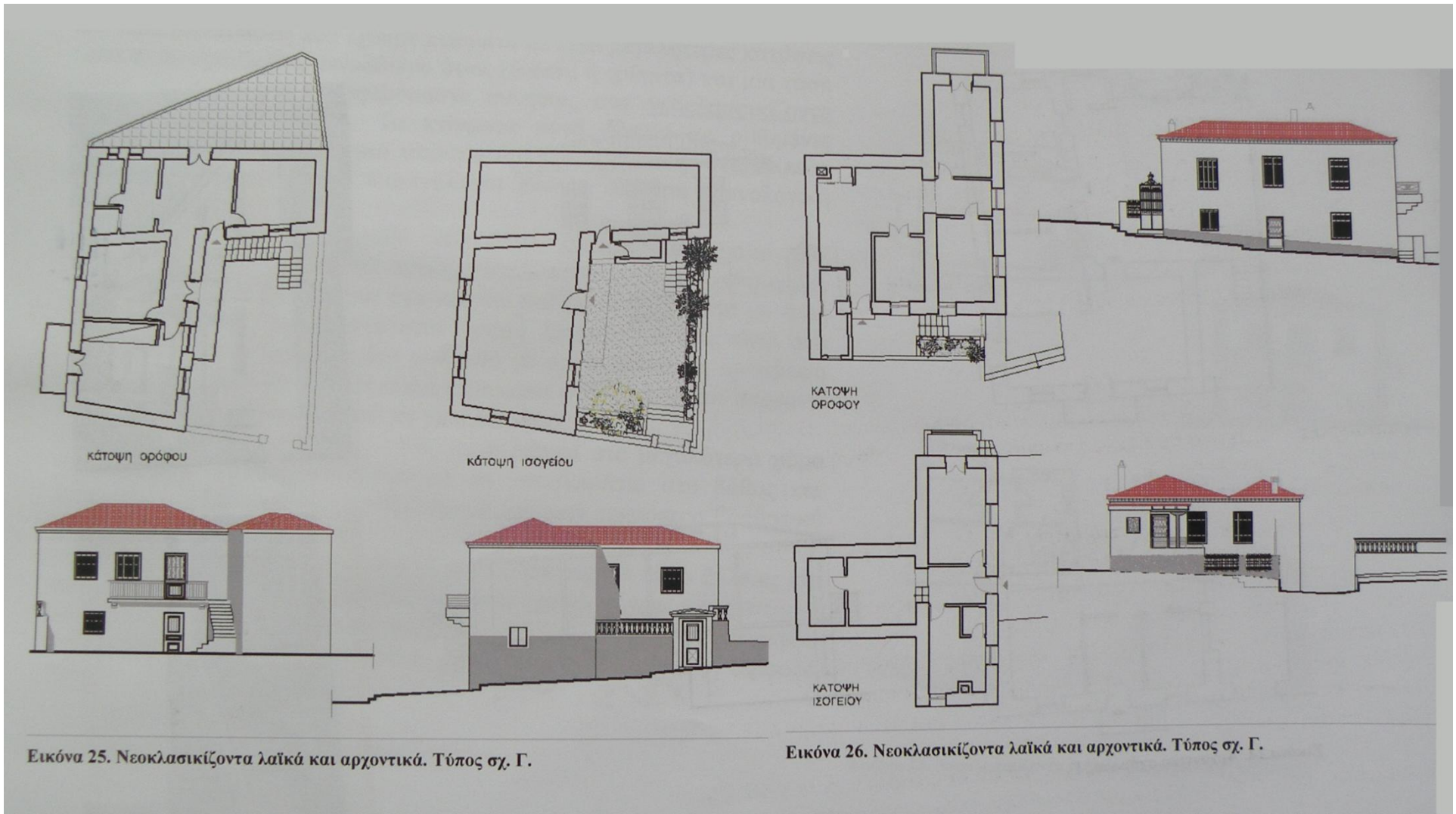
Και σε αυτή την ομάδα κτισμάτων έχουμε διαχωρισμό των λειτουργιών ανά επίπεδο όταν ανήκει στην ίδια στην ίδια οικογένεια. Καθημερινό, κουζίνα και W.C. βρίσκονται στο ισόγειο και τα υπνοδωμάτια με έναν πιο επίσημο χώρο καθιστικού στον όροφο. Όταν η είσοδος είναι στο κέντρο, οδηγεί συνήθως σε ένα χωλ από το οποίο γίνεται η πρόσβαση στους υπόλοιπους χώρους. Η σάλα βρίσκεται στο κέντρο και απέναντι από την είσοδο και εκατέρωθεν τα υπνοδωμάτια.

Όταν η είσοδος είναι στο πλάι, αυτή οδηγεί στο μεγαλύτερο χώρο του καθημερινού που συνορεύει με τα υπνοδωμάτια στο βάθος και αριστερά ή δεξιά ανάλογα τη διάταξη με κάποιον μικρότερο βοηθητικό χώρο.

Οι σκάλες που συνδέουν τους ορόφους εσωτερικά είναι ξύλινες και συνήθως κυκλικές ενώ όταν η είσοδος στον όροφο γίνεται με εξωτερική πέτρινη σκάλα, αυτή παίρνει μεγάλο ύψος και όγκο αφού δεν έχουμε εδώ την κλίση του εδάφους και πρέπει να καλύψει ολόκληρη τη διαφορά ύψους.

Όλα τα παραπάνω κτίσματα έχουν λίθινους τοίχους επιχρισμένους με μιστριωτούς σοβάδες. Η υφή των επιφανειών λειαίνει όσο προχωράμε σε χρονολογίες , σε σχέση με παλαιότερα που σχεδόν διακρίνονται οι πέτρες κάτω από το σοβά. Σε όλες τις περιπτώσεις , τα κτίσματα στεγάζονται με χαμηλή στέγη, δούριχτη ή τετράριχτη.

Η κλίμακα των παλαιότερων κτιρίων της πρώτης και δεύτερης ομάδας είναι πολύ κοντά στον άνθρωπο. Οι στέγες είναι χαμηλωμένες και οι όγκοι προσαρμοσμένοι στο ανάγλυφο του εδάφους.

Εικόνα 25. Νεοκλασικίζοντα λαϊκά και αρχοντικά. Τύπος σχ. Γ.

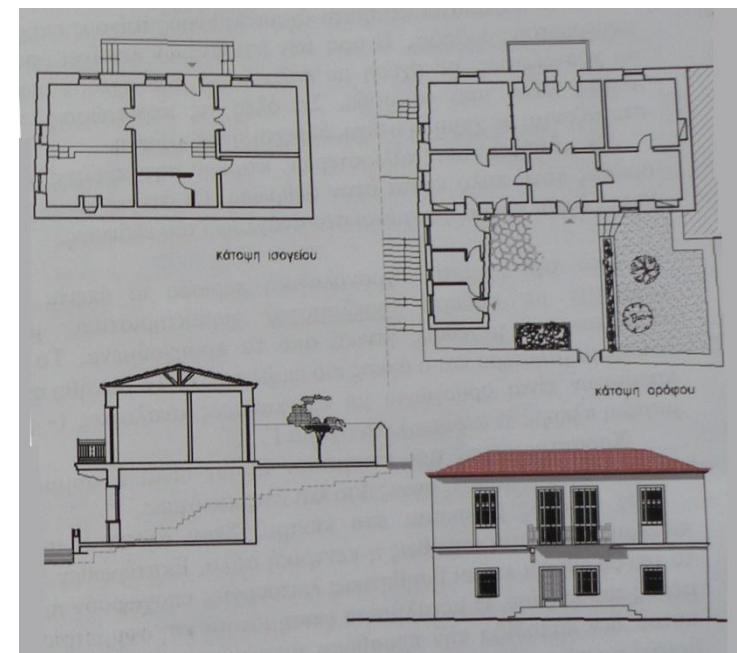
Εικόνα 26. Νεοκλασικίζοντα λαϊκά και αρχοντικά. Τύπος σχ. Γ.

γ. Από την τέταρτη χρονολογική περίοδο κι έπειτα συναντούμε κτίσματα με καθαρά νεοκλασσικά χαρακτηριστικά: μεγαλύτερων κατόψεων και μεγέθους γενικά από τα προηγούμενα. Το ύψος είναι επίσης μεγαλύτερο και ο όγκος πιο επιβλητικός. Τα συνήθη σχήματα των κατόψεων είναι ορθογώνιο με πιο καθαρές αναλογίες (μικρή προς μεγάλη πλευρά μισό περίπου) και σχήματα Γ. Χαρακτηριστικό των κτισμάτων αυτών είναι η συμμετρία και η αυστηρότητα τόσο στις όψεις τόσο και στις κατόψεις. Η είσοδος βρίσκεται στο κέντρο. Στον άξονα συμμετρίας της κάτοψης βρίσκεται συνήθως εκκεντρική σάλα. Εκατέρωθεν μοιράζονται τα υπνοδωμάτια και οι βοηθητικές λειτουργίες υποχωρούν προς τα πίσω μέρος του κτηρίου. Η μεγαλύτερη επισημότητα και συμμετρία του τύπου αυτού δεν εμποδίζει την προσθήκη μικρών κτισμάτων στην αυλή που βρίσκεται πάντα στο πίσω μέρος των κτηρίων.

Όλες οι επιφάνειες των τοίχων είναι σοβατισμένες και τα ξύλα βαμμένα. Ακολουθώντας με συνέπεια την καθαρότητα της μορφής του κτηρίου, η επιφάνειες είναι απόλυτα λείες, δουλεμένες με μεγαλύτερη επιμέλεια και λεπτομέρεια. Το λάξευμα των λίθων για της τοιχοποιίες πρέπει να είναι επιμελέστερο και αυτό, και το υλικό του κονιάματος που χρησιμοποιήτε ενδιάμεσα, καλύτερης ποιότητας.

Τα αρχοντικά νεοκλασσικά κτίσματα της 3^{ης} ομάδας έχουν πολύ μεγαλύτερη κλίμακα, το ύψος και ο όγκος τους σε σχέση με τον άνθρωπο έχει μεγάλη απόκλιση. Τα ανοίγματα ακολουθούν και αυτά τον όγκο του κτηρίου δίνοντας πολύ μεγάλα ύψη που προσαρμόζονται στην κλίμακα του ανθρώπου με την κατασκευή σταθερών φεγγιτών. Και εξωτερικά εξαιτίας του μεγάλου όγκου τους που αναδुकνίεται σε όλο του το ύψος αφού βρίσκονται στα επίπεδα σημεία του εδάφους, η αναλογική διαφορά με τα άλλα κτίσματα και με την κλίμακα των δρόμων είναι έντονη.

Σαν γενικότερη παρατήρηση σημειώνουμε την αίσθηση της ενότητας και ισορροπίας ανάμεσα στις τρεις βασικές ομάδες κτηρίων που αναλύσαμε, παρ'όλες τις διαφορές τους. Τα νεοκλασσικά κτίσματα αποτελούν μια φυσική συνέχεια των προηγούμενων μορφών. Ακόμα και τα αρχοντικά παραμένουν σχετικά λιτά, απλούστερα σε μορφή από αυτά τις Αίγινες και της Ύδρας.

Συμμετρικό νεοκλασσικό

ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ

Κοινό χαρακτηριστικό όλων των τύπων κτιρίων είναι τα κατακόρυφα πέτρινα φέροντα στοιχεία, τοίχοι με μεγάλο πάχος. Στα παλαιότερα κτίσματα της πρώτης ομάδα, έχουμε ακόμα μεγαλύτερο πάχος στους τοίχους (περίπου 90εκ.), στοιχείο που αποτελεί ασφαλές κριτήριο για την παλαιότητα του σπιτιού. Σε αυτά τα κτίσματα οι τοίχοι θεμελιώνονται συνήθως στο βράχο απευθείας χωρίς κάποια ιδιαίτερη κατασκευή. Στα νεοκλασικίζοντα λαϊκά κτίρια το πάχος των τοίχων είναι μικρότερο (55-65 εκ).

Οι πέτρινοι τοίχοι των κτισμάτων ενισχύονται με οριζόντιες ξυλοδεσιές ανά ένα μέτρο ύψους περίπου, που σταυρώνουν και δένονται μεταξύ τους με μεγάλα γύφτικα καρφιά. Ανάμεσα στα υλικά μεσολαβεί κονίαμα που κατασκευάζεται με την ανάμειξη διαφόρων υλικών (κοκκινόχωμα, άχυρο, άμμος, ποταμίσια) και σε μερικές περιπτώσεις, συνήθως αργότερα ο ασβέστης.

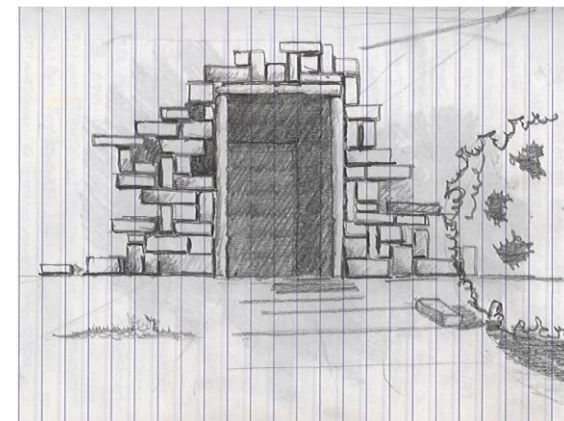
Τα ξύλινα πατώματα και ταβάνια στηρίζονται στους περιμετρικούς τοίχους με οριζόντια δοκάρια που σφηνώνουν ανάμεσα στην πέτρινη τοιχοποιία. Στη συνέχεια τοποθετούνται κάθετα δοκάρια μικρότερης διατομής, γεμίζεται το κενό με μίγμα από άχυρα, και ψιλό χαλίκι και καλύπτεται με επίπεδες σανίδες αρκετά μεγάλου πλάτους.

Οι στέγες κατασκευάζονται επίσης από ξύλινο σκελετό ο οποίος δεν είναι ποτέ εμφανής γιατί καλύπτεται με ξύλινα χρωματισμένα ταβάνια.

Τα ζευκτά της στέγης έχουν γενικά μικρή διατομή και στερεώνονται στα ξύλινα δοκάρια της οροφής. Τα πετσώματα γίνονται από λεπτές σανίδες ξύλου που επικαλύπτονται με βυζαντινά κεραμίδια με ενδιάμεσες στρώσεις κονιάματος.

Τα εσωτερικά χωρίσματα κατασκευάζονται επίσης από ξύλο με κάθετα υποστηλώματα που καρφώνονται στο ταβάνι και στο πάτωμα. Στην εξωτερική τους πλευρά καρφώνονται επίπεδα λεπτά ξύλα – τσατμάδες - , γεμίζεται το κενό με άχυρο ή μαλλί και τέλος σοβατίζονται και βάφονται όπως οι εξωτερικοί τοίχοι.

Σε ορισμένες περιπτώσεις συναντάμε ανακουφιστικό τόξο πάνω από τα ανοίγματα αλλά μόνο εσωτερικά των πέτρινων τοίχων. Όταν έχουμε προσθήκη δεύτερου όγκου στον αρχικό δημιουργείται καμάρα εκεί που χρειάστηκε να γκρεμιστεί μέρος του τοίχου για να ενωθούν οι χώροι.

-ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τα λαϊκά κτίσματα της 1^{ης} περιόδου (... - 1800), παρουσιάζουν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά:

- τα ανοίγματα είναι μικρότερα σχετικά σε μέγεθος.
- Τοποθετούνται με ασυμμετρία στις όψεις ενώ ακολουθούν τη λειτουργική διάρθρωση των κατόψεων
- Τα κουφώματα είναι ξύλινα και τοποθετούνται στην εξωτερική περασιά του τοίχου. Στα κτίσματα αυτά ήταν τοποθετημένα εξωτερικά τα τζαμιλίκια και εσωτερικά τα καρφωτά παντζούρια. Είναι σπάνιο όμως σήμερα να συναντήσουμε τέτοια κατασκευή γιατί ακόμα και στα παλαιότερα σπίτια που έχουν σωθεί, τα κουφώματα έχουν αντικατασταθεί. Οι εξωτερικές πόρτες είναι επίσης ξύλινες και καρφωτές και παρουσιάζουν και αυτές ασυμμετρία τόσο μεταξύ τους όσο και στην όψη. Χαρακτηριστικό είναι το πολύ χαμηλό ύψος στις ξύλινες πόρτες στα κατώγια..
- Τα πετσώματα της στέγης (ξύλο) είναι εμφανή κάτω από το γείσο (ή σχιστόλιθοι σε 3-4 σειρές).
- Τα γείσα είναι μικρές προεξοχές της στέγης χωρίς καμία διακόσμηση, που δεν προσφέρουν ουσιαστική προστασία.
- Οι εξώστες είναι ξύλινοι με σιδερένια ευθύγραμμα φουρούσια και ελαφρό μεταλλικό κιγκλίδωμα.
- Απουσία οποιασδήποτε άλλης διακόσμησης και πλαστικότητας στη μορφή.

Στην δεύτερη χρονολογική περίοδο (1800-1830), τα μορφολογικά στοιχεία που αλλάζουν είναι τα κουφώματα στα οποία μεγαλώνει το μέγεθος τους και κάποιες φορές αυξάνεται ο αριθμός τους.

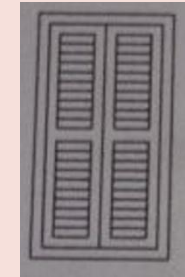
Κατασκευάζονται πλέον σε εσοχή, με εξωτερικά πια τα καρφωτά παντζούρια και εσωτερικά τα τζαμιλίκια.

Κάτω από το γείσο της στέγης, αρχίζει αυτήν την περίοδο να παρουσιάζεται και σαν κορνίζα μια σειρά από τουβλάκια σε σειρά ή οδοντωτά.

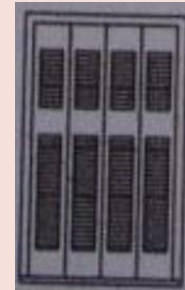
Τα σιδερένια φουρούσια που στηρίζουν τους ξύλινους εξώστες γίνονται τώρα τριγωνικά ή με ελικοειδή σχήματα. Εξαιτίας της αλλοίωσης που έχουν υποστεί τα πολύ παλιά αυτά κτίσματα, αλλά και των μικρών διαφορών τους μορφολογικά, με εξαίρεση την αύξηση του ύψους και του όγκου, δύσκολα ξεχωρίζουν τα κτίσματα της πρώτης περιόδου από την δεύτερη.

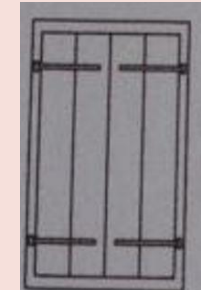
Ξύλινο καρφωτό
Λαϊκού κτίσματος

Ξύλινο γερμανικό Λαϊκού
νεοκλασσικού κτίσματος

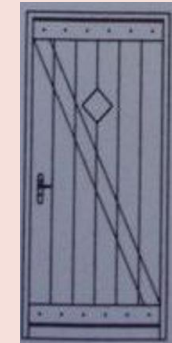
Ξύλινο γαλλικό με γρίλιες
νεοκλασσικού κτίσματος

Ξύλινο γαλλικό σανιδωτό
λαϊκού κτίσματος

Εξώθυρα κατοικίας απλού
Νεοκλασσικού κτίσματος

Ξύλινη αυλόθυρα
Λαϊκού κτίσματος

Την Τρίτη περίοδο (1830-1850), τα βασικά μορφολογικά χαρακτηριστικά παραμένουν τα ίδια. Έχουμε όμως κάποιες σημαντικές διαφορές.

Χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι τα πατζούρια που αλλάζουν και γίνονται ταμπλαδωτά. Σημαντική διαφορά έχουμε στην διάταξη των ανοιγμάτων, τα οποία πλέον παρουσιάζουν τάση για συμμετρία στην όψη. Τη συμμετρία αυτή ακολουθούν και οι κύριες είσοδοι οι οποίες πλέον γίνονται πιο επιβλητικές.

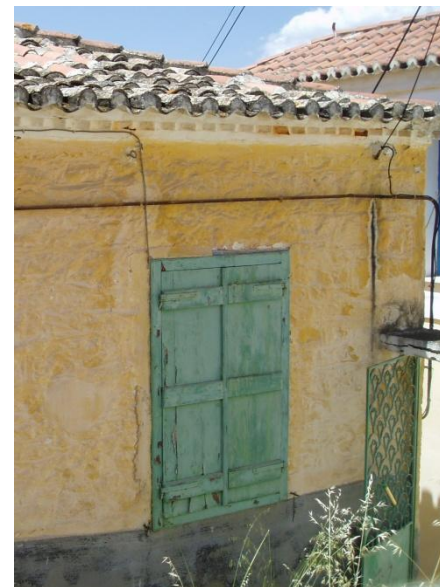
Στην περίοδο αυτή έχουμε πολλά δείγματα κτιρίων με μικτή χρήση, επαγγελματική στέγη στο ισόγειο και κατοικία στον 'Α ή 'Β όροφο, τα οποία παρουσιάζουν μια χαρακτηριστική ιδιαιτερότητα σε σχέση με τα υπόλοιπα κτίσματα. Καθώς το ύψος του ισόγειου είναι μεγάλο (φτάνει τα 3.50 μ.), οι πόρτες των εμπορικών καταστημάτων είναι ιδιαίτερα ψηλές και διατάσσονται με συμμετρία στην όψη. Τα κουφώματα τους είναι ξύλινα, ταμπλαδωτά και έχουν τις περισσότερες φορές φεγγίτες με σιδερένιο προστατευτικό κιγκλίδωμα ημικυκλικού ή ορθογωνικού σχήματος. Όλα τα κτίρια με αυτή τη χρήση βρίσκονται κατά κανόνα στο μέτωπο της παραλίας εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις.

Στην τέταρτη περίοδο (1850-1880), σημειώνονται σημαντικές αλλαγές στα μορφολογικά χαρακτηριστικά των κτισμάτων, καθώς έχουμε την εμφάνιση του νεοκλασικού ρυθμού στον οικισμό με χαρακτηριστικό τα πλαίσια παραθύρων, διακοσμητικές ταινίες, μαρμάρيني εξώστες στη θέση των ξύλινων. Αξιοσημείωτο είναι ότι τα καινούργια νεοκλασικά στοιχεία δεν εμφανίζονται μόνο στα νέα κτίσματα αυτής της περιόδου αλλά ουσιαστικά προστίθενται ή αντικαθιστούν άλλα αντίστοιχα στα παλαιότερα λαϊκά κτίσματα.

Αυτός είναι κι ένας από τους σημαντικότερους λόγους που πολλές φορές συναντούμε κτίσματα στον οικισμό που είναι πολύ δύσκολο να χρονολογηθούν και να ενταχθούν με ακρίβεια σε κάποια από τις παραπάνω χρονικές περιόδους επειδή ακριβώς έχουν υποστεί αλλοιώσεις στην αρχική τους μορφή, παραπάνω από μία φορές κατά τη διάρκεια ζωής τους.

Στις όψεις των καινούργιων κτισμάτων έχουμε απόλυτη συμμετρία. Αρχίζουν να παρουσιάζονται και τα πρώτα αετώματα στολισμένα με διακοσμητικές κορνίζες.

Στα ισόγεια που στεγάζουν επαγγελματική χρήση συναντούμε μεγάλες και ψηλές πόρτες με ταμπλαδωτά προστατευτικά φύλλα με ημικυκλικούς ή ορθογωνικούς φεγγίτες και περίτεχνες σιδεριές. Η αναλογία του ύψους σε σχέση με αυτό του ορόφου είναι αισθητά μεγαλύτερη καθώς και το μέγεθός τους.

Προς το τέλος αυτής της περιόδου και στην επόμενη συναντούμε ενδιαφέροντα και πλούσια δείγματα νεοκλασικισμού στον Πόρο. Στην ουσία, τα νεοκλασικά στοιχεία έχουν περάσει σταδιακά τόσο στα παλαιότερα κτίσματα όσο και στην αντίληψη των κατοίκων του οικισμού ώστε τείνουν να απτελέσουν αυτά το χαρακτηριστικό μορφολογικό ιδίωμα της περιοχής.

Τα κουφώματα γίνονται ακόμα μεγαλύτερα καθώς το ύψος των ορόφων αυξάνεται. Τα εξωστόφυλλα είναι πάντα ξύλινα ταμπλαδωτά. Στις όψεις, τα ανοίγματα διατάσσονται με συμμετρία που τονίζεται ακόμα περισσότερο από την διακόσμηση και την είσοδο στο κέντρο του κτιρίου. Οι κύριες εισόδους τονίζονται και αποκτούν αυτήν την χαρακτηριστική μνημειακότητα του ρυθμού.

Τα διακοσμημένα πλαίσια γύρω από τα ανοίγματα έχουν πολλές φορές ψευδοπεσσούς που καταλήγουν σε κιονόκρανα. Και στις γωνίες του κτιρίου εμφανίζεται η ίδια διακόσμηση.

Οι στέγες είναι συνήθως τετράρριχτες με πλούσιο γείσο. Οι επιμηκείς ταινίες που τοποθετούνται κάτω από το γείσο, πολλές φορές διακοσμούνται με σειρές από σταγόνες και γεισίποδες.

Συμμετρικά στις όψεις τοποθετούνται μαρμάρινοι εξώστες τους οποίους στηρίζουν μαρμάρινα φουρούσια λαξευμένα με ποικίλες παραστάσεις. Επάνω τους στερεώνονται χυτοσιδηρά κιγκλιδώματα με περίτεχνα πολλές φορές σχέδια. Σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε ότι ο νεοκλασικισμός εμφανίζεται στον οικισμό τόσο με την μορφή αντιγραφής του ρυθμού όσο και με την μορφή προσαρμογής του στα δεδομένα χαρακτηριστικά της τοπικής αρχιτεκτονικής.

Τέλος την 5^η και τελευταία περίοδο (1880 – 1920), εμφανίζεται ακόμα πιο περίτεχνος ο νεοκλασικισμός αλλά σε ελάχιστα δείγματα στον οικισμό.

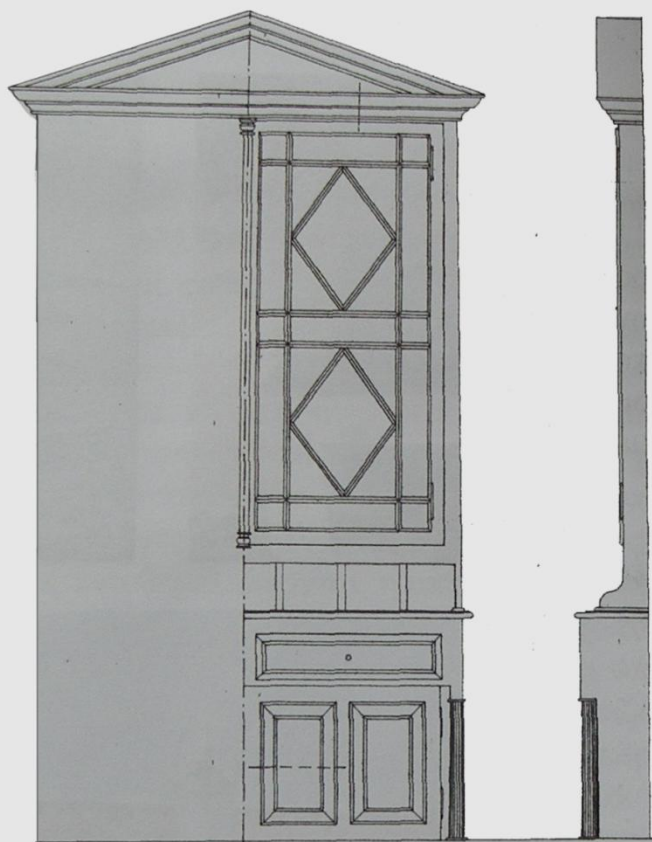
ΑΛΛΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ

Τόσο στα λαϊκά σπίτια που έδωσε η παραδοσιακή αρχιτεκτονική της 1^{ης} και 2^{ης} περιόδου, όσο και στα πιο εξελιγμένα δείγματα της εφαρμογής του νεοκλασικού ρυθμού, συναντούμε σε μεγάλη ποικιλία και με ιδιαίτερη συχνότητα στο εσωτερικό των κτιρίων , εντοιχισμένα ξύλινα έπιπλα.

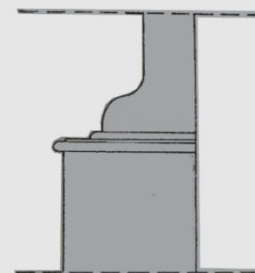
Στα παλιά κτίσματα έχουν συνήθως τη μορφή μιας πρόχειρης κατασκευής. Σε εσοχή που δημιουργείται στον πέτρινο τοίχο ο οποίος έχει πολύ μεγάλο πάχος, εφαρμόζεται ξύλινο πρόχειρο κάσωμα, στο οποίο καρφώνονται συνήθως ξύλινα επίπεδα ράφια. Τις περισσότερες φορές η κατασκευή κλείνει με ξύλινα φύλλα της ίδιας κατασκευής με αυτήν των εξωτερικών κουφωμάτων , ενώ άλλες φορές παραμένει ανοιχτή.

Στα νεοκλασικά κτίσματα, τα ιδιαίτερα αυτά έπιπλα συναντούνται σε εξελιγμένη μορφή εξυπηρετώντας και τη διακόσμηση εκτός από την χρηστικότητα. Έχουν μεγαλύτερο ύψος και όγκο, εκμεταλλευόμενα πάντα το χώρο που δημιουργείται στην εσοχή του τοίχου. Πολλές φορές επενδύονται και εσωτερικά με ξύλο. Οι πόρτες τους είναι ταμπλαδωτές εξωτερικά, με περίτεχνες κορνίζες, πολλές φορές αετώματα και σκαλιστά κολωνάκια.

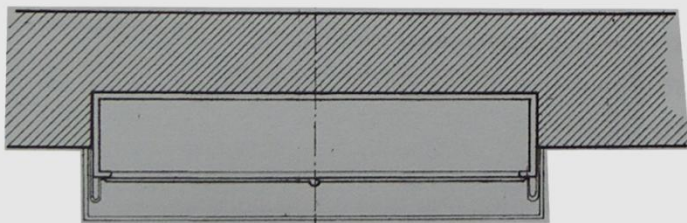
λεπτομέρεια ξύλινου
γεισώματος

λεπτομέρεια όψης

λεπτομέρεια όψης

εικόμα 38. Εντοιχισμένο έπιπλο νεοκλασσικού κτιρίου

ΤΖΑΚΙΑ – ΚΑΜΙΝΑΔΕΣ

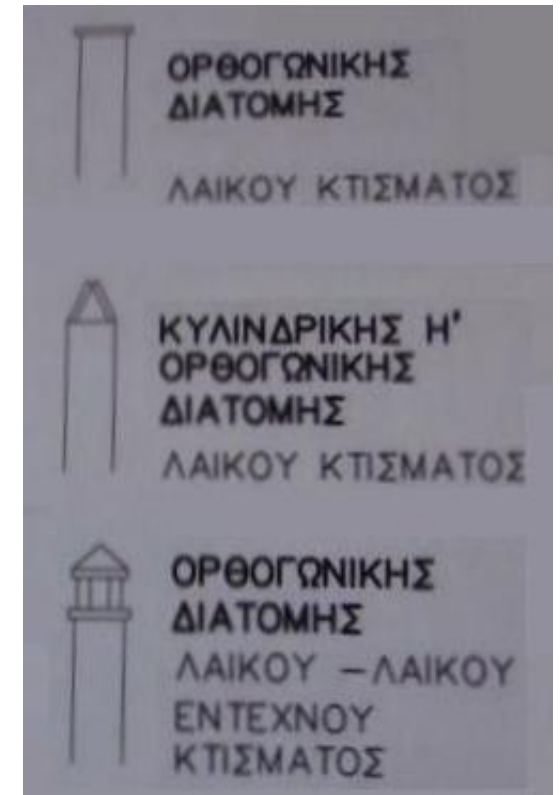
Τα τζάκια στα παλιά κτίσματα είναι “χωριάτικες” απλές κατασκευές από πέτρα.

Οι καμινάδες κατασκευάζονται και αυτές από πέτρα, που χτίζεται με κονίαμα και σοβατίζεται εξωτερικά.

Στα νεοκλασικά σπίτια, τα τζάκια βρίσκονται σχεδόν πάντα στο χώρο της κουζίνας ή του καθημερινού καθιστικού, συνεπώς και στην κατασκευή τους δεν δίνεται ιδιαίτερη σημασία σε ότι αφορά στη διακόσμηση και τη λεπτομέρεια. Εδώ η προεξοχή του τοίχου που σχηματίζει το “χωνί” για την παραλαβή του καπνού γίνεται συνήθως με τούβλα και η επικάλυψη είναι η ίδια με αυτήν των τοίχων.

Στο πρέκι του τζακιού συναντούμε και πλάκες από μάρμαρο.

Οι καπνοδόχοι επίσης κατασκευάζονται από τούβλα και σε πολλές περιπτώσεις στολίζονται με γύψινες κορνίζες περιμετρικά και κεραμικά περίτεχνα διακοσμητικά στην κορυφή τους.

ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ

Μελετώντας τα παλιά κτίσματα που έχουν υποστεί ζημιές ή έχουν τμηματικά καταρρεύσει αλλά κρίνοντας και από τα αρχιτεκτονικά μέλη της κατασκευής που είναι φανερό ότι έχουν αντικατασταθεί σε πολλές περιπτώσεις, επισημαίνουμε τη χαρακτηριστική παθολογία των κατασκευών.

Είναι σίγουρο ότι τα κατακόρυφα φέροντα στοιχεία των κτιρίων έχουν αποδείξει μεγάλη αντοχή και ανθεκτικότητα στο χρόνο, γεγονός που μπορούμε να αποδώσουμε στο υλικό και στον τρόπο κατασκευής αλλά και στις ειδικές γεωμορφολογικές συνθήκες της περιοχής. (ο βράχος του εδάφους που θεμελιώνονται, η απουσία χωμάτων και μπαζών που ενισχύουν τη δύναμη των χειμάρρων κατά τις βροχοπτώσεις).

Αυτά που φαίνεται να έχουν πληγεί περισσότερο από την πάροδο του χρόνου (και τις καιρικές συνθήκες) είναι τα οριζόντια φέροντα στοιχεία των κατασκευών, τα ελαφριά στοιχεία. Θα μπορούσαμε να το γενικέσουμε εννοώντας όλες τις κατασκευές από ξύλο. Ειδικότερα τα πατώματα και οι στέγες παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ποσοστό βλαβών και κατάρρευσης. Το ίδιο συμβαίνει και με τους ξύλινους εξώστες.

Σε γενικές γραμμές το γεγονός αυτό είναι λογική συνέπεια της παρόδου του χρόνου πάνω στις κατασκευές, αφού το ξύλο έχει μικρότερο χρόνο ζωής από την πέτρα. Πόσο μάλλον στις παραδοσιακές αυτές κατασκευές που το δομικό σύστημα είναι τέτοιο που απαιτεί την συνεχή συντήρηση και φροντίδα από μέρος του χρήστη.

Θα μπορούσαμε σ' αυτό το λογικό αίτιο να προσθέσουμε και μια αδυναμία στην κατασκευή. Παρατηρούμε ότι τα περισσότερα οριζόντια στοιχεία είναι μικρής σχετικά διατομής (δοκάρια πατωμάτων, δοκάρια στέγης, φουρούσια εξωστών). Η ξυλεία ήταν μάλλον δυσεύρετη και χρησιμοποιούνταν με φειδώ.

Σε ότι αφορά τις στέγες ειδικά, παρατηρούμε ότι είναι ένα μέρος της κατασκευής που πλήττεται σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις ακόμα και σε κτίρια που δεν είναι ιδιαίτερα παλιά, παρουσιάζοντας αυτό το χαρακτηριστικό "βαθούλωμα" στις κλίσεις. Ίσως το γεγονός ότι οι στέγες έχουν ιδιαίτερα μικρό ύψος, επηρεάζει αρνητικά την ακαμψία της κατασκευής.

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ

Δυστυχώς οι επεμβάσεις που έχουν υποστεί τα κτίσματα είναι ποικίλες και μεγάλου μεγέθους. Σε συνδιασμό με τα νέα κτίρια που έχουν προστεθεί παραβλέποντας τελείως τον υπάρχοντα αρχιτεκτονικό χαρακτήρα, η εικόνα του οικισμού σήμερα είναι έντονα αλλοιωμένη.

Οι επεμβάσεις διακρίνονται σε αυτές που έχουν σαν αφετηρία την επισκευή και σε αυτές που αποσκοπούν στην προσθήκη ή και συνδιασμό αυτών.

Ειδικότερα, οι επεμβάσεις στήριξης, και επισκευής κρίνονται απαραίτητες όταν έχει πληγεί ή καταρρεύσει κάποιο μέλος της κατασκευής. Πολλές φορές όμως πραγματοποιούνται χωρίς να λαμβάνονται υπόψη η μορφή, τα υλικά και οι τρόποι κατασκευής της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αντικατάσταση των ξύλινων εξωστών, των πατωμάτων και της οροφής της στέγης με πλάκες από μπετόν.

Ακόμη επισημαίνουμε την αντικατάσταση κάθε είδους κουφωμάτων και κυρίως στα μαγαζιά με μεταλλικά, και απομάκρυνση του σοβά της τοιχοποιίας κατά την επισκευή, αφήνοντας εμφανή την αρμολόγηση της πέτρας. Πολλές φορές βέβαια οι παραπάνω επεμβάσεις δεν αφήνουν αναλλοίωτες ούτε τις αναλογίες και την ισορροπία του κτιρίου, εμεβαίνοντας και στο μέγεθος και την θέση των ανοιγμάτων, (επιμήκυνση του εξώστη, προσθήκες ορόφων κ.α.).

Οι προσθήκες που έχουν γίνει στα κτίσματα του οικισμού είναι αρκετές (καθ' ύψος και κατ' επέκταση) και δυστυχώς οι περισσότερες διαφορετικές στη μορφή και τα χαρακτηριστικά των υπαρχόντων κτισμάτων γενικότερα.

Είναι γεγονός πως άργησαν να τηρηθούν ή καταστρατηγήθηκαν στην αρχή τα ειδικά προστατευτικά για τους παραδοσιακούς οικισμούς μέτρα.

Οι προσθήκες με τις εμφανέστερες αλλοιώσεις είναι η καθ' ύψος και ειδικά αυτές που κατάργησαν την στέγη και την αντικατέστησαν με δώμα. Πολλές φορές ακόμα, στις προσθήκες ορόφων αλλοιώνονται οι αναλογίες του κτιρίου λόγω ύψους και καταρρίπτεται η συμμετρία της όψης τους.

Οι προσθήκες κατ' επέκταση έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά, μεταβάλλοντας τις αναλογίες του κτιρίου και χρησιμοποιώντας ξένα στην παραδοσιακή κατασκευή υλικά, μπετόν,τσιμεντόλιθους, ελλενίτ σε επικάλυψη στεγών μικρών χώρων.

Ακόμα πρέπει να επισημάνουμε τις καταστροφικές επεμβάσεις που είναι ξένες και στη μορφή και στα υλικά και την τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Αυτές είναι προσθήκες επιμέρους ελαφριών κατασκευών όπως στέγαστρα από αλουμίνιο, τέντες, σιδερένιες εξωτερικές σκάλες κ.α.

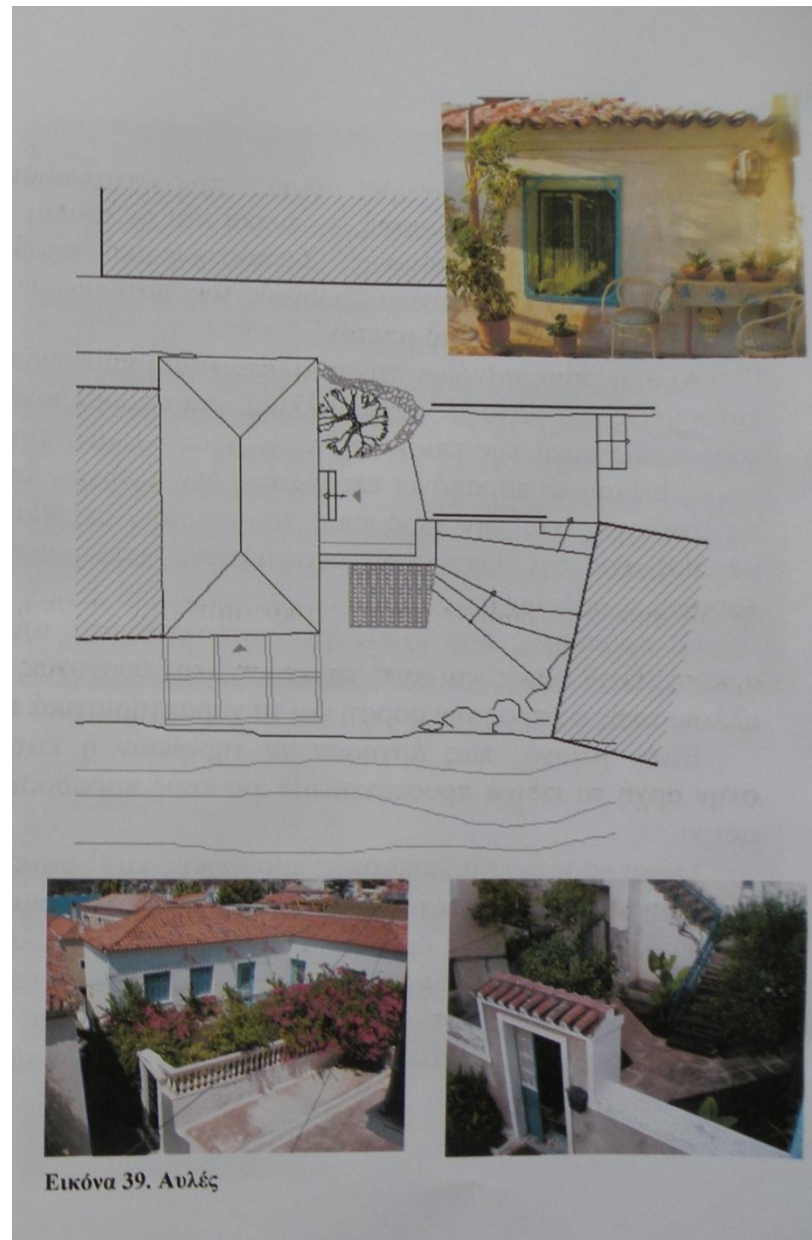
Γ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΧΩΡΟΙ :

ΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΧΩΡΟΙ : ΟΙ ΑΥΛΕΣ

Οι αυλές αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικό χαρακτηριστικό του οικισμού που το διαθέτουν σχεδόν όλα τα κτίσματα. Είναι τις περισσότερες φορές, απομονωμένες από τους δρόμους με πέτρινους τοίχους που έρχονται σε συνέχεια των τοίχων των κτισμάτων έτσι που πολλές φορές δημιουργείται σύγχυση ως προς το που τελειώνει το κτίριο και που αρχίζει η αυλή. Πάνω τους μερικές φορές στηρίζονται κάγκελα ή μπαλούστρες

Είναι απομονωμένες όχι μόνο προς το δρόμο αλλά και μεταξύ τους λόγω διάταξης των κτιρίων. Σε αυτό βοηθάει και η διαφορά των επιπέδων λόγω κλίσης του εδάφους. Το επίπεδο της αυλής βρ΄σκειται πιο ψηλά ή πιο χαμηλά από αυτό του δρόμου και μόνο στο σημείο της εισόδου επικοινωνεί με αυτόν με τη βοήθεια μερικών σκαλοπατιών. Είναι συνήθως επίπεδες, διαμορφωμένες, με κάποιο σκληρό υλικό (πέτρες, τσιμέντρο) και οριοθετημένα παρτέρια με χώμα για φύτευση.

Το σχήμα τους συμπληρώνει συνήθως ένα μεγαλύτερο ορθογώνιο σε αυτό του κτιρίου, περικλείοντας και τους πρόσθετους όγκους – παράσπιτα με τις βοηθητικές λειτουργίες που βρίσκονται μέσα σε αυτές. Η είσοδος στην αυλή από το επίπεδο του δρόμου, σχεδόν πάντα τονίζεται με σιδερένια αυλόπορτα που πολλές φορές στεγάζεται με πέτρινο αέτωμα στο πρέκι. Όσο μεγαλύτερο και με πιο νεοκλασικό χαρακτήρα είναι το σπίτι, τόσο πιο μνημειακή η είσοδος και η αυλόπορτα που πολλές φορές έχει σχέδια και οικόσημο.

Εικόνα 39. Αυλές

ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΧΩΡΟΙ : ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ

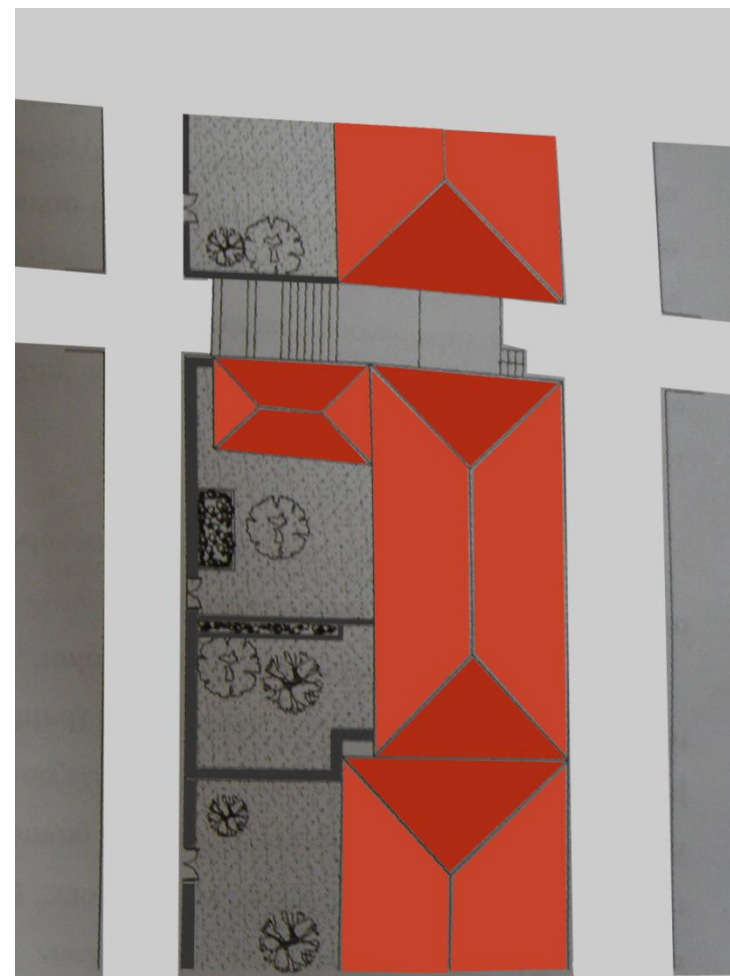
Το δίκτυο των δρόμων είναι χαρακτηριστικά πυκνό, με ακανόνιστο σχηματισμό λόγω της μορφολογίας του εδάφους. Εξαιρέση αποτελεί ο παραλιακός ασφαλτόδρομος που περικλείει τον οικισμό και αποτελεί το βασικό οδικό του δίκτυο.

Με σημείο αναφοράς αυτόν ξεκινάνε κάθετα πολλοί μικροί δρόμοι (σοκάκια), σχεδόν πάντα βαθμιδωτοί (λόγω της κλίσης), οι οποίοι διακλαδίζονται σε ακόμη μικρότερα καλντερίμια που ακολουθούν τυχαίες κατευθύνσεις παρακολουθώντας τα ακανόνιστα σχήματα των οικοπέδων.

Το πλάτος τους είναι σχετικά μικρό σε σχέση με το ύψος των εφαιπτόμενων κτιρίων, πολλές φορές μεταβαλλόμενο ανάλογα με τα φυσικά εμπόδια, τα κτίσματα που συναντά, τη σημασία και την κίνηση του δρόμου. Όλοι οι δρόμοι και τα σοκάκια ανεξαιρέτως πλάτους και σημασίας, ήταν στρωμένοι με πέτρες και διαμορφωμένοι με πέτρινα σκαλοπάτια, έως περίπου της αρχής της δεκαετίας του 70, που άρχισαν σταδιακά να τσιμεντοστρώνονται.

Μια γενικότερη μελέτη του δικτύου των δρόμων συνολικά του οικισμού οδηγεί στις εξής παρατηρήσεις:

Υπάρχουν τρεις βασικοί ευδιάκριτοι δρόμοι, σχεδόν παράλληλοι μεταξύ τους, που ακολουθούν τις υψομετρικές γραμμές. Ξεκινούν από τα βορειοδυτικά άκρα του οικισμού, και διασχίζουν ένα πολύ μεγάλο κομμάτι του. Ο πρώτος κι ο δεύτερος από την θάλασσα, ξεκινούν από το επίπεδο της παραλίας και με μικρές καμπυλώσεις, διασχίζουν ολόκληρη την περιοχή της Πληνέας και καταλήγουν στην πλατεία της Μητρόπολης, στο κέντρο του Καστελιού. Ο τρίτος ακολουθεί την ίδια πορεία, ένα επίπεδο ψηλότερα. Φυσικά δεν είναι τυχαίο ούτε το πλάτος ούτε η έκταση αυτών των δρόμων- δεν συναντάται πουθενά αλλού στον οικισμό- ούτε και η κατάληξή τους σε ένα τόσο σημαντικό κέντρο της πόλης αλλά και από τα αρχαιότερα κομμάτια της. Η εντύπωση αυτή επιβεβαιώνεται κι από την παρατήρηση ότι πάνω στα μέτωπα αυτών των δρόμων συναντάμε κάποια από τα μεγαλύτερα και αξιολογότερα αρχοντικά – καπετανέικα κτίσματα ολόκληρης της περιοχής. Είναι σίγουρο λοιπόν πως αυτοί οι δρόμοι, τουλάχιστον σαν χάραξη, ανάγονται στην δημιουργία του πρώτου οικισμού.

Εικόνα 40. Αυλές. Διαχωρίζονται μεταξύ τους και από τους δρόμους με πέτρινους τοίχους. Το σχήμα τους συμπληρώνει ένα μεγαλύτερο ορθογώνιο σε αυτό του κτιρίου

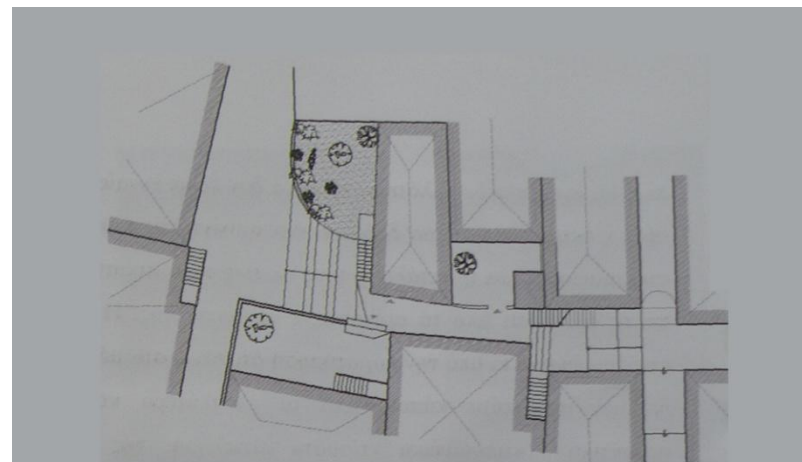
ΤΑ ΠΛΑΤΩΜΑΤΑ

Τα πλατώματα του οικισμού μικρά ή μεγαλύτερα συναντώνται συχνά και είναι αποτέλεσμα μιας εκ των παρακάτω συνθηκών.

- Διαπλατύνσεις δρόμων
- Συμβολή δρόμων
- Αυλόγυροι εκκλησιών (ή άλλων σημαντικών κτιρίων)
- Σημεία αναφοράς της παραλιακής οδού

Το μεγαλύτερο μέρος του οικισμού (στους λόφους) έχει ανοργάνωτους ελεύθερους χώρους (υψομετρική διαφορά και μορφολογία εδάφους), συνήθως μικρούς, που εμφανίζονται απροειδοποίητα στην συμβολή των δρόμων ή με απότομη διαπλατύνση αυτών και σε όλες τις περιπτώσεις που συναντούμε μια εκκλησία.

Τα όρια τους δημιουργούνται από τους πέτρινους τοίχους των κτισμάτων και των αυλών τους και παρουσιάζονται στο χώρο σαν ένα μικρό κενό στην πυκνή δόμηση του οικισμού. Λόγω στενότητας χώρου είναι σημεία αναφοράς αλλά όχι τόσο σημεία συγκέντρωσης – πόλοι κοινωνικής ζωής. Είναι όμως χαρακτηριστικά στοιχεία του οικισμού εξαιτίας κυρίως την αντίθεσης που δημιουργούν απέναντι στην πυκνή δόμηση και τη φυσική ανάγκη για στάση που προκαλούν. Εξάιρεση αποτελεί η οργανωμένη σχετικά και μεγάλη πλατεία της Μητρόπολης στο Καστέλι

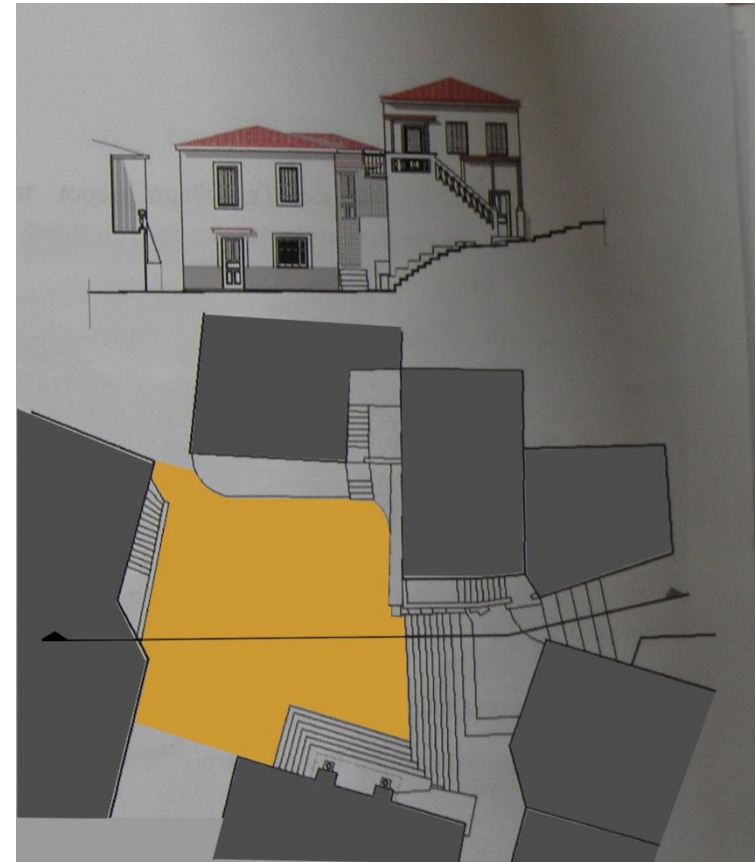

Εικόνα 42. Πλάτομα που δημιουργείται από τη συμβολή δευτερευόντων δρόμων στο εσωτερικό του οικισμού.

Η παραλία ανθθέτως έχει οργανωμένους ελεύθερους χώρους. Παρουσιάζονται σε ίσες σχεδόν αποστάσεις και είναι σαφώς μεγαλύτερα σε μέγεθος. Δημιουργούνται με την υποχώρηση του συνεχούς μετώπου της παραλίας κατά ένα επίπεδο και έχουν τη μορφή οργανωμένης πλατείας στην οποία συναντούμε κάποιο κτίριο ιδιαίτερης σημασίας (Δημαρχείο, Μουσείο, Εκκλησία) ή κάποιο μικρό μνημείο (άγαλμα, προτομή).

Οι πλατείες της παραλίας αντίθετα είναι πολύ μεταγενέστερες και έχουν σχεδιαστεί να ικανοποιούν τις νέες ανάγκες του οικισμού λόγω της τουριστικής ανάπτυξης. Είναι σημεία συγκέντρωσης τόσο για τους ξένους όσο και για τους κατοίκους και η ζωτικότητά τους είναι συσχετισμένη με την λειτουργία και ανάπτυξη πολλών εμπορικών καταστημάτων.

Εικόνα 43. Η πλατεία Μητροπόλεως στο Καστέλι

Δ. ΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΧΩΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΟΛΩΝ.

Έχουμε ήδη επισημάνει τη χαρακτηριστική πυκνότητα της δόμησης στον οικισμό και την απόλυτη προσαρμογή στο φυσικό περιβάλλον. Αν εξετάσουμε επιμέρους τις διάφορες γειτονιές ως προς τα στοιχεία αυτά παρατηρούμε ότι είναι κοινό χαρακτηριστικό με μικρές διαφοροποιήσεις.

Στην περιοχή της Πρηνέας που είναι και η μεγαλύτερη σε έκταση, τα κτίσματα βρίσκονται σε στενή σχέση μεταξύ τους, τόσο στον παράλληλο όσο και στον κάθετο άξονα στις υψομετρικές. Κατά κύριο λόγο κατά μήκος των τριών βασικών οδικών αξόνων που διασχίζουν τη γειτονιά, τα κτίσματα είναι τοποθετημένα σε παράταξη σχηματίζοντας ένα αρκετά ενιαίο μέτωπο του δρόμου. Ελλείπει οποιασδήποτε άλλης διαμόρφωσης ή σχεδιασμού δικτύου κίνησης, είναι αυτή η συνεχής σειρά των κτιρίων που σχηματίζει το όριο του δρόμου. Το μέτωπο αυτό διακόπτεται (και σε πολύ μικρό πλάτος) στα σημεία που ένας κάθετος βαθμιδωτός δρόμος διασταυρώνεται με τον κεντρικό.

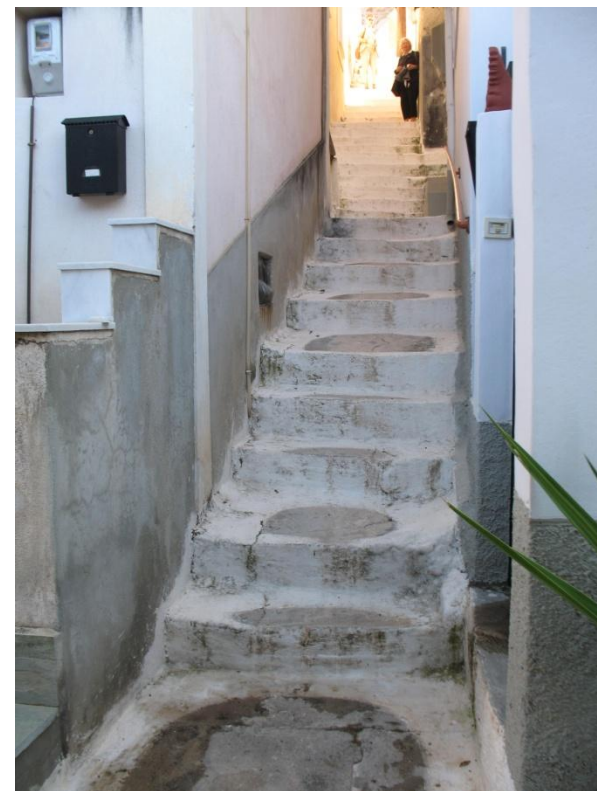
Στους κάθετους αυτούς δρόμους (που τέμνουν ουσιαστικά τις υψομετρικές), τα κτίσματα, ενώνονται το ένα με το άλλο παρεμβάλλοντας ενδιάμεσα αυλές αφήνοντας το ένα με το άλλο σημεία που δημιουργούνται στενά περάσματα. Η σχέση του ύψους των κτιρίων μεταξύ τους παρουσιάζει αρμονία με έντονο χαρακτηριστικό την βαθμιδωτή μείωση του σε αντιστοιχία με την κλίση του εδάφους.

Καθώς ανεβαίνουμε προς την ψηλότερη περιοχή της Πρηνέας όπου και ο πολεοδομικός ιστός χάνει την όποια κανονικότητα είχε, τα κτίσματα έχουν περισσότερο ελεύθερη συσχέτιση μεταξύ τους. Δεν χάνεται ή πυκνότητα της δόμησης αλλά καθώς οι δρόμοι διακλαδίζονται ακανόνιστα και με μεγαλύτερη πολυπλοκότητα δεν έχουμε μεγάλα σε μήκος μέτωπα.

Στην περιοχή της Πούντας τώρα συναντάμε τα ίδια χαρακτηριστικά σύνδεσης κτισμάτων μεταξύ τους και σε σχέση με το βασικό δίκτυο κίνησης. Παρατηρούμε ότι αυτό συμβαίνει γιατί οι δύο αυτές γειτονιές παρουσιάζουν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά.

- Βρίσκονται στα δύο άκρα του οικισμού, άρα πρέπει να είχαν σχεδόν ταυτόχρονη ανάπτυξη.
- Παρουσιάζουν την ίδια σχεδόν γεωμορφολογία του εδάφους, έντονη κλίση και ανάπτυξη της δόμησης κατά μήκος των υψομετρικών γραμμών.

Και σε αυτή τη γειτονιά είναι έντονη η απουσία δημόσιων ελεύθερων χώρων τους οποίους συναντούμε μόνο σε σημεία της πάνω στην γραμμή της παραλίας.

Εικόνα 45. Η σύνθεση των κτισμάτων: Βαθμιδωτή διάταξη, προσαρμογή στο ανάγλυφο του εδάφους, αρμονία συνόλου

Οι εναλλαγές των όγκων και του ύψους των κτισμάτων μεταξύ τους, είναι τέτοιες και εδώ ώστε να αναδεικνύουν την εντύπωση ενός σφικτά δομημένου συνόλου το οποίο ακολουθεί σε ανάπτυξη την πλαστικότητα του φυσικού εδάφους και "σκεπάζει" ουσιαστικά την επιφάνεια των λόφων.

Το ιδιαίτερο μορφολογικό χαρακτηριστικό αυτών των δυο περιοχών είναι πως ενώ στο επίπεδο του εδάφους, κτίσματα, αυλές και δρόμοι ενώνονται στενά και περιπλέκονται μεταξύ τους και με το βράχο που εξέχει σε πολλά σημεία από τη γη, σε ύψος, οι όγκοι ξεχωρίζουν κατά κύριο λόγο. Έτσι στο χώρο επικρατούν οι καθαρές μορφές των πέτρινων πρισμάτων με τις επικλινείς στέγες.

Στην περιοχή Καστέλι, συναντούμε σε ένα βαθμό μια κάπως διαφορετική κατάσταση ως προς τη σύνδεση των κτισμάτων και των ελεύθερων χώρων.

Καθότι η διάταξη του οικισμού σ' αυτό το σημείο είναι περισσότερο ομοκεντρική, τα κτίσματα συνδέονται ελεύθερα και με μεγάλη πολυπλοκότητα μεταξύ τους, σχηματίζοντας σφικτά σύνολα που αποτελούν τα "οικοδομικά τετράγωνα". Αυτά με τη σειρά τους καθορίζουν το μέγεθος και το σχήμα των δρόμων και των ελεύθερων χώρων.

Η διαφορά με τις δύο προηγούμενες γειτονίες είναι ότι εδώ έχουμε κάποιους σημαντικούς και σχετικά οργανωμένους ελεύθερους χώρους, η παρουσία των οποίων οδηγεί σε μια αναγκαστική αυξομείωση της πυκνότητας του συνόλου στα σημεία αυτά.

Έχουμε επίσης αύξηση του ύψους και του όγκου των κτισμάτων στην περιοχή που βρίσκεται κοντά στη Μητρόπολη – παρουσία πολλών "αρχοντικών" σε συνδιασμό με τη μορφολογία του εδάφους που φαίνεται πιο επίπεδο στο σημείο αυτό και επιτρέπει στα κτίσματα να αναδεικνύονται σε όλο τους το ύψος.

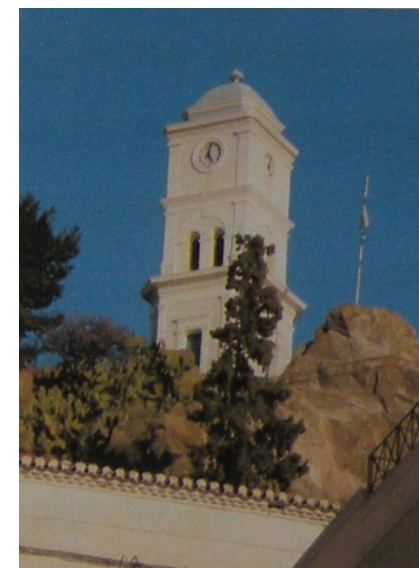
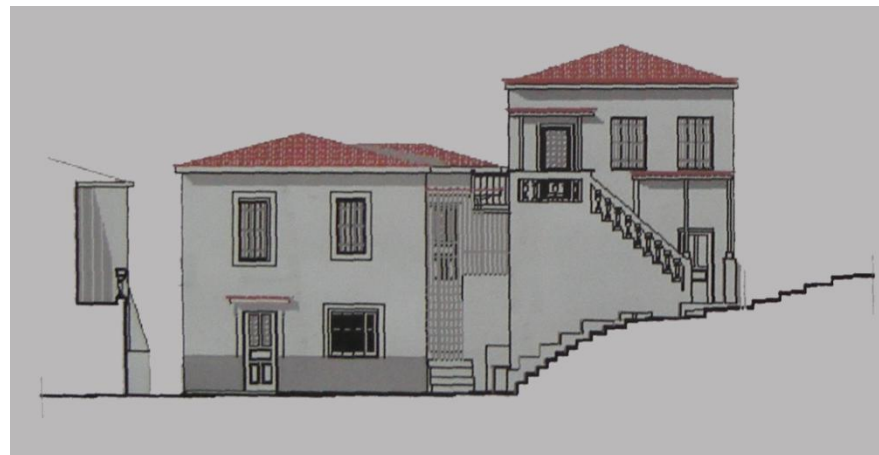
Χαρακτηριστικό της περιοχής αυτής επίσης είναι η μεγάλη έκταση του βράχου στο εμπρόσθιο τμήμα του λόφου, ο οποίος λόγω έντονης μορφολογίας παραμένει αδόμητος και δημιουργεί εκτός από ιδιαιτερότητα και πρωτοτυπία και ένα κενό – διακοπή της πυκνότητας και της δόμης του οικισμού στο σημείο αυτό.

Το Ρολόι, στο υψηλότερο σημείο του λόφου εξαιτίας του όγκου και του ύψους του έρχεται σε αντίθεση με τα χαμηλά κεραμοσκεπή κτίσματα προσκολλημένα στο βράχο, και όχι τυχαία, αποτελεί χαρακτηριστικό τοπόσημο όχι μόνο της περιοχής αλλά και ολόκληρου του οικισμού.

Σε αντίθεση με την κατάσταση που επικρατεί στο εσωτερικό του οικισμού, η παραλία παρουσιάζει καθαρό, συνεχές μέτωπο λόγω επίπεδου φυσικού εδάφους (και τοποθέτησης των αυλών στο από πίσω επίπεδο του μετώπου).

Χαρακτηριστικό είναι οι οργανωμένοι ελεύθεροι χώροι-πλατείες. Αυτές παρουσιάζουν μεγάλο πλάτος σε σχέση με τα κτίρια και διακόπτουν περιοδικά τη συνέχεια του μετώπου. Πολλοί κάθετοι δευτερεύοντες δρόμοι κατά κανόνα μικρού πλάτους δημιουργούν <<εγκοπές>> στο μέτωπο.

Το ύψος των κτισμάτων είναι σχετικά το μεγαλύτερο σ'όλο τον οικισμό καθότι εδώ συγκεντρώνονται τα μεγαλύτερα και κυρίως με νεοκλασικά χαρακτηριστικά κτίσματα. Οι εναλλαγές ύψους – όγκου κτισμάτων είναι σχετικά μικρές, πιο έντονες στα σημεία που συναντάμε τα μεγάλα νεοκλασικά κτίσματα της παραλίας. Χαμηλώνει αισθητά το ύψος και μικραίνει ο όγκος πλησιάζοντας την περιοχή της Πούντας, προς το νοτιοανατολικό άκρο του οικισμού.

Ε. Ο ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ

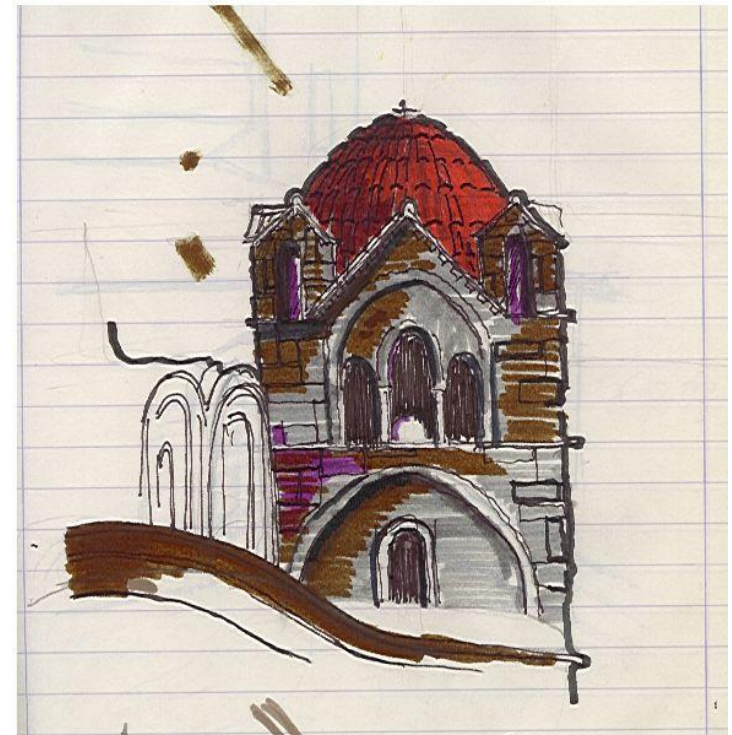
Η γενική εικόνα του παραδοσιακού οικισμού του Πόρου, όπως μας παρουσιάζεται σήμερα, είναι σημαντικά αλλοιωμένη, σημαδεμένη από τις αλλεπάλληλες επεμβάσεις και την ανεξέλεγκτη επέκταση που επέφερε η τουριστική ανάπτυξη του νησιού.

Παρ'όλα αυτά η γοητεία που ακόμη και σήμερα ασκεί στον επισκέπτη, τον περαστικό, είναι δυναμική και εκπορεύεται από τα αισθητικά πλεονεκτήματα που χαρακτηρίζουν τη μορφή του.

Οι αμέτρητοι λευκοί κύβοι και τα παραλληλόγραμμα των κτισμάτων διατάσσονται βαθμιδωτά στο χώρο, ξεπηδούν από το έδαφος και σκαρφαλώνουν στα γυμνά βράχια. Συνδυάζονται με το ανήσυχο παιχνίδισμα των στεγών ενάντια στις καμπύλες των υψομετρικών και συνθέτουν μια γοητευτική εικόνα. Και μέσα στην υπερβολή της οικιστικής δημιουργίας, παράδοξα και δραστικά, αναδεικνύεται το ίδιο το φυσικό τοπίο, το καμπυλωτό περίγραμμα των λόφων, η δυναμικότητα των ηφαιστειογενών βράχων που προβάλλουν ανάμεσα στα κτίρια.

Το πολυκυβιστικό σύστημα των κτισμάτων με τις επικλινείς στέγες, εφαρμοσμένο πάνω στην ακανόνιστη επιφάνεια των βράχων, συνθέτουν τον ζωντανό καμβά, πάνω στον οποίο το φως και η σκιά ζωγραφίζουν την αρχέγονη ιστορία, το διάλογο του ανθρώπου με το τοπίο. Οι πολύχρωμες πινελιές των ατέλειωτων παραθύρων ζωντανεύουν το σκηνικό. Καθρέφτης και πρωταγωνιστής ταυτόχρονα αυτής της μαγευτικής εικόνας είναι η ίδια η θάλασσα που περικλείει το τοπίο και το αναπαράγει μέσα από τους εξάισιους αντικατοπτρισμούς της. Εντούτοις, σοφά τοποθετημένες πινελιές διαφοροποίησης αποτελούν οι εκκλησίες με τη διαφορετικότητα της μορφής και των επι μέρους αρχιτεκτονικών τους στοιχείων.

Η χάρη της μορφής του οικισμού, δεν οφείλεται στα κτίρια αυτά καθαυτά, αλλά στο σύνολο με την χαρακτηριστική μορφολογική ενότητα και την αίσθηση της αδιάκοπης συνέχειας που δίνει μέσα στο χώρο και στο χρόνο. Τα σχεδόν όμοια σχήματα των όγκων, μέσω της διαφορετικής διάταξης, της στροφής και της βαθμιδωτής κίνησης, δημιουργούν μια ήρεμη ποικιλομορφία που στηρίζεται στην εγγενή τους ομοιογένεια. Ταυτόχρονα, τα επιβλητικά νεοκλασικά πλάι στην ανώνυμη λαϊκή αρχιτεκτονική, συνθέτουν ένα ενιαίο σύνολο που είναι και το κύριο χαρακτηριστικό πλεονέκτημα του οικισμού.

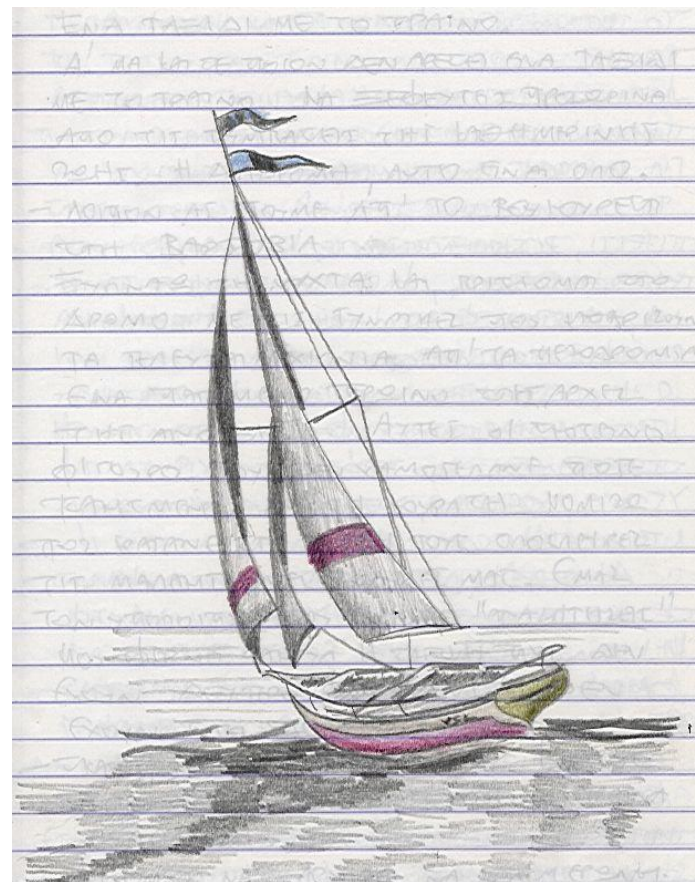
ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Προς την κατεύθυνση της διαφύλαξης και ανάδειξης των γενικών αυτών χαρακτηριστικών και της ενότητας του συνόλου, θα πρέπει να εφαρμοστούν και τα σχετικά μέτρα για την προστασία του οικισμού και την ανάδειξη του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα.

Η συμπλήρωση των δωματίων με τις παραδοσιακές στέγες, η αντικατάσταση των αταίριαστων κουφωμάτων με ξύλινα , παραδοσιακά και η καθαίρεση των εξωτερικών προσθηκών που εμποδίζουν την ανάδειξη των καθαρών ορθογώνιων όγκων θα μπορούσαν να αποτελέσουν τις βασικές ενέργειες στην προσπάθεια αυτή.

Ήδη έχει εκπονηθεί εκτεταμένη μελέτη από το μελετητικό γραφείο Α. Τομπάζη, μετά από ανάθεση του Δήμου του Πόρου, η οποία περιλαμβάνει ολόκληρο το μέτωπο, της παραλίας και προτείνει την ανάπτυξη των όψεων, με γνώμονα την επαναφορά των παραδοσιακών και νεοκλασικών χαρακτηριστικών των κτιρίων. – δυστυχώς η μελέτη αυτή βρίσκεται στα σχέδια και δεν υπάρχει κάποια άμεση δυνατότητα εφαρμογής της. Απευθύνεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία του εκάστοτε ιδιοκτήτη.-

Ευχής έργον αποτελεί για όλους μας η πραγματοποίηση κάθε προσπάθειας και σχεδίου που θα έχει σαν βάση την <<εξυγίανση>> του παραδοσιακού οικισμού και την ανάδειξη του αρχιτεκτονικού του χαρακτήρα. Οφείλουμε όμως να επισημάνουμε, στο τέλος αυτής της μελέτης μας, πως κάθε τέτοια προσπάθεια, θα πρέπει να πειλαμβάνει το σύνολο του οικισμού (καθώς αποτελεί μια αναπόσπαστη ενότητα, μια δημιουργική ανάπτυξη στο χώρο και στο χρόνο), και να επικεντρώνεται ισάξια στις γειτονιές των λαϊκών σπιτιών στους λόφους, όσο και στο τουριστικό μέτωπο της παραλίας, αφού αυτά συγκεντρώνουν αυθεντικά στοιχεία της παραδοσιακής μας αρχιτεκτονικής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο ίδρυμα Μιχελή
- Ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική εκδόσεις Μέλισσα
- Νησιά του Αιγαίου εκδόσεις Μέλισσα
- Το ελληνικό παραδοσιακό σπίτι πανεπιστημιακές εκδόσεις εμπ
- Αναγνώριση και αξιολόγηση της Μελετητητικό γραφείο
Υφιστάμενης κατάστασης του παραλιακού Α. Τομπάζη – Δ. Διαμαντόπουλου
Μετώπου του Πόρου
- Αποτύπωση μιάς ισόγειας λαϊκής κατοικίας με υπόγειο στην “Πούντα” Αλεξάνδρα Μπερνίτσα αρχιτέκτων

www.poros.gr

www.kalaureia.org

www.koutouzis.gr

www.pleias.com.gr